

The Body: Out of Time and Without a Place

INTERNATIONAL CONFERENCE

MAY 21-22, 2015

Kūnas: ne laiku ir be vietas

TARPTAUTINĖ KONFERENCIJA

2015 M. GEGUŽĖS 21–22 D.

Vilnius, 2015

ORGANIZER The Institute of Art Research of Vilnius Academy of Arts

ORGANIZATORIUS Vilniaus dailės akademijos Dailėtyros institutas

Coordinators | Konferencijos rengėjos

dr. Lina Michelkevičė, dr. Aušra Trakšelytė, dr. Gintautė Žemaitytė

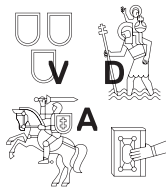
Designer | dizainerė

Rasa Janulevičiūtė

Cover illustration by Aušra Lisauskienė

Viršelyje panaudota Aušros Lisauskienės iliustracija

CONFERENCE PARTNER CAC | **KONFERENCIJOS PARTNERIS** ŠMC

ŠMC / CAC

Šiuolaikinio meno centras / Contemporary Art Centre

Circulation | Tiražas 100

ISBN 978-609-447-169-8

© Vilnius Academy of Arts, 2015
Vilniaus dailės akademija, 2015

PROGRAMA

THURSDAY, MAY 21 **KETVIRTADIENIS, GEGUŽĖS 21 D.**

CAC Reading Room | ŠMC skaitykla

9.15–9.45

Registration | Dalyvių ir klausytojų registracija

9.45–10.00

Introduction | Įžanginis žodis

I SESSION | SESIJA

Moderated by | moderuoja dr. Jolita Liškevičienė

10.00–10.30

dr. (hp) Rūta Janonienė

The One Created before the World: The Iconography of Paintings Depicting the Immaculate Conception of the Blessed Virgin Mary in the 17th Century Grand Duchy of Lithuania	Prieš visus amžius sutvertoji: Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo paveikslų ikonografija XVII a. LDK dailėje (LT)
---	---

10.30–11.00

Lijana Birškytė-Klimienė

Miraculous Bodies of Saints: The Case of Batakiai St Anne Sculpture	Stebuklingi šventųjų kūnai: Batakių šv. Onos skulptūros atvejis (LT)
---	---

*All presentations in CAC Reading Room are simultaneously interpreted into English or Lithuanian
Visi pranešimai ŠMC skaitykloje sinchroniškai verčiami į anglų arba lietuvių kalbas*

11.00–11.30

dr. Tojana Račiūnaitė

Heterotopian Co-presence of Saints and Sinners in the “Space” of the 16–17th Century Painting: A Case of “The Praise of the Blessed Virgin Mary” in All Saints Church, Vilnius	Heterotopinė šventųjų ir nusidėjėlių sanbūva XVI–XVII a. paveikslo „erdvėje“: „Švč. Mergelės Marijos pagarbinimo“ Vilniaus Visų Šventųjų bažnyčioje atvejis (LT)
--	--

11.30–12.00

Coffee break | Kavos pertrauka

II SESSION | SESIJA

Moderated by | moderuoja Lijana Birškytė-Klimienė

12.00–12.30

Elza Tantcheva

All Roads Lead to Rome, or Do They? Representation of the Body in the 17th Century Nave Decoration of the Church of St Atanass in Arbanassi, Bulgaria	Ar išties visi keliai veda į Romą? Kūno vaizdavimas Šv. Atanazo bažnyčios navos XVII a. dekore (Arbanasis, Bulgarija) (EN)
---	--

12.30–13.00

dr. Edina Eszenyi

Angels as the Manus Dei: Evidence in Art and Angelology	Angelai kaip <i>Manus Dei</i> mene ir angelologijoje (EN)
---	---

13.00–13.30

Juliane Gatomski

“The Supper at Emmaus” by Jan Steen. A Discourse on the Relevance of the Physical Body of Christ for the Christian Faith	Jano Steeno „Vakarienė Emause“: fizinio Kristaus kūno svarba krikščionių tikėjimui (EN)
--	---

13.30–15.00

Lunch | Pietūs

III SESSION | SESIJA

Moderated by | moderuoja Dovilė Tumpytė

15.00–15.30

dr. Jonas Čiurlionis

The Dichotomy of Body/Space and Soul/Time in Classical Metaphysics Kūno–erdvės ir sielos–laiko dichotomija klasikinėje metafizikoje (LT)

15.30–16.00

dr. Artūras Tereškinas

Incarcerated Bodies in the Affective Economy of Disappointment Įkalinti kūnai afektyvioje nusivylimo ekonomikoje (EN)

16.00–16.30

dr. Gintautė Žemaitytė

On Disembodied Body, or In What Sense Virtual Reality is Real? Apie nukūnytą kūniškumą, arba Kokia prasme virtuali realybė yra reali? (LT)

16.30–17.00

Magdalena Lange

Cells and Artists Capable of Restoring Fragments of Bodies: Biology in New Artistic Dimension Ląstelės ir menininkai, gebantys atkurti kūnų fragmentus: biologija kaip naujoji meno dimensija (EN)

CAC Cinema Hall | ŠMC kino salė

ARTIST TALKS I | I MENININKŲ SESIJA

Not interpreted | Neverčiami

15.00–16.00

Julijonas Urbonas

Necrophilic Design and the Art of Placebo Nekrofiliškas dizainas ir placebo menas (EN)

16.00–17.00

Žygimantas Augustinas

To Alter One's Skull Keičiant savo kaukolę (LT)

17.00–17.30

Coffee break | Kavos pertrauka

17.30–18.30

Visit to Žilvinas Landzbergas' show Ekskursija po Žilvino Landzbergo
"Crown Off", guided by the artist parodą „Be karūnos“ kartu su
(CAC) autoriumi (ŠMC)

FRIDAY, MAY 22
PENKTADIENIS, GEGUŽĖS 22 D.

CAC Reading Room | ŠMC skaitykla

IV SESSION | SESIJA

Moderated by | moderuoja dr. Gintautė Žemaitytė

10.00–10.30

dr. Rasa Baločkaitė

The Body as a Signifier of Ideology in the Novel <i>Roses are Red</i> by Alfonso Bieliauskas (1959)	Kūnas kaip ideologijos signifikantas Alfonso Bieliausko romane <i>Rožės žydi raudonai</i> (1959) (LT)
---	--

10.30–11.00

Ulrike Gerhardt

Imagining the Absence. The Body as a Mnemonic Topography in Contemporary Art from a Post-socialist Context	Įsivaizduoti nebuvimą. Kūnas kaip mnemoninė topografija posocialisti- niame šiuolaikiniame mene (EN)
---	--

11.00–11.30

Giedrius Gulbinas

Social Critique and a Shift of the Notion of the Body in Lithuanian Contemporary Art	Socialinė kritika ir kūno sampratos kaita Lietuvos šiuolaikiniame mene (EN)
--	---

11.30–12.00

Miglė Anušauskaitė

Body that Betrays: The Role of the Body in Contemporary Crime Fiction	Kūnas išdavikas: kūniškumo raiška šiuolaikiniuose kriminaliniuose romanuose (EN)
---	--

12.00–12.30

Coffee break | Kavos pertrauka

V SESSION | SESIJA

Moderated by | moderuoja dr. Aušra Trakšelytė

12.30–13.00

dr. Linda Schädler

Where Are We? In What Time Are We? The Place of the Spectator in James Coleman's "Box (AHHARETURNABOUT)" (1977)	Kur mes? Kokiame mes laike? Žiūrovo vieta Jameso Colemano kūrinyje „Box (AHHARETURNABOUT)“ (1977) (EN)
---	--

13.00–13.30

Dovilė Tumpytė

Mind-specific Art, or, When a Participant Becomes the Medium	Sąmonės menas, arba Kai dalyvis tampa kūrinio laikmena (EN)
--	---

13.30–14.00

dr. Jörg Scheller

The Art of Transcendence in Bodybuilding by the Examples of Eugen Sandow, Arnold Schwarzenegger, and Lisa Lyon	Transcendencijos menas kultūrizme: Eugeno Sandow, Arnoldo Schwarzeneggerio ir Lisos Lyon atvejai (EN)
--	---

14.00–15.30

Lunch | Pietūs

VI SESSION | SESIJA

Moderated by | moderuoja dr. Aušra Trakšelytė

15.30–16.00

Lorenza Gay

Gold, Crimson and Ivory: The Ideal of Female Beauty and its Material Culture in the 16th Century Italy and France	Auksas, raudonis ir dramblio kaulas: moters grožio idealas ir jo medžiaginė kultūra XVI a. Italijoje ir Prancūzijoje (EN)
---	---

16.00–16.30

Indrė Užuotaitė

The Body in the Mirror – “Not Here,
Not There, and Right Now” Kūnas veidrodyje – „ne čia, ne ten
ir tik dabar“ (LT)

16.30–17.00

Ieva Burbaitė

The Naked Body in Art and Society
of the 1920–30s Lithuania: Images
of Olga Švede-Dubeneckienė-
Kalpokienė (1891–1967) Nuogo kūno problema XX a.
3–4 dešimtmečio Lietuvos dailėje
ir visuomenėje: Olgos Švede-Dube-
neckienės-Kalpokiėnės (1891–1967)
atvaizdų atvejis (LT)

CAC Cinema Hall | ŠMC kino salė

ARTISTS TALKS II | II MENININKŲ SESIJA

Not interpreted | Neverčiami

15.30–16.00

dr. Mary O’Neill, dr. Angela Bartram

Here and There: Two Works, Ten
Countries (performance) Čia ir ten: du kūriniai, dešimt šalių
(performansas) (EN)

16.00–16.30

Adomas Danusevičius

Camouflage Masculinity Kamufliažinis vyriškumas (EN)

16.30–17.00

Jūratė Jarulytė

The Body as Subjective Experience:
Bodily Integrity and Vulnerability in
Art Practice Kūnas kaip subjektyvi patirtis:
jo vientisumas ir pažeidžiamumas
kūrybinėje praktikoje (LT)

The body is essentially related to time and space, to the “here and now” of its being; and the art is one of the ways to break free from these chains. Art has a power to render “then and there” into “here and now”: to revive past experiences and embody them in a present event, or to project the future. The ability to overcome time opens possibilities for diachronic research and allows one to interpret art and culture of the past through today’s perspective. Contemporary technologies enable us to transgress both time and space: new modes of being – “there and now” and “here and there” – invade our experience.

How representations and interpretations of the body have been changing throughout the history of art? What place in what time the body of the artist and that of the receiver occupy? To what extent, where and when the body is seen as public or private? How a physical body turns into virtual? The manifold status of the body in/out of time and space gives cause for reflection of real and virtual “experiences”.

Kūnas yra esmiškai susijęs su laiku ir vieta, su tiesioginės esaties „čia ir dabar“, ir menas yra vienas iš būdų tai įveikti. Menas turi galią „ten ir tada“ paversti „čia ir dabar“: atgaivinti praeities patirtis, įkūnyti jas dabarties įvykyje, taip pat ir projektuoti ateitį. Laiko įveikimo fenomenas atveria diachroninių meno bei kultūros pjūvių galimybes, praeities meno ir kultūros interpretavimą nūdienoje. Šiuolaikinės technologijos leidžia įveikti ir laiką, ir erdvę: į patirtį įsiveržia „ten ir dabar“, „čia ir ten“.

Kaip keitėsi kūno vaizdavimas ir interpretavimas mene, kokia vieta, kokiam laikui buvo ir yra skiriama kūrėjo ir suvokėjo kūnui? Kiek, kur ir kada kūnas viešas, kiek privatus, kaip fizinis kūnas tampa virtualiu? Kūno statuso (ne)laike ir (ne)erdvėje įvairovė provokuoja realių ir virtualių „patirčių“ refleksiją.

ABSTRACTS
SANTRAUKOS

The One Created before the World: The Iconography of Paintings Depicting the Immaculate Conception of the Blessed Virgin Mary in the 17th Century Grand Duchy of Lithuania

dr. (hp) Rūta Janonienė

Lithuania

Vilnius Academy of Arts

ruta.janoniene@gmail.com

KEYWORDS: Immaculate Conception, Vilnius, Friars Minor Observants, the 17th century painting

Painterly depictions of the Immaculate Conception of the Blessed Virgin Mary embody theological ideas that ground the concept of the Virgin Mary as a perfect spirit, full of grace and free from Original Sin. Being a historical, real person, Mary is also considered as foreseen by God from the very beginning of the World, the Mother of the Saviour created by God's thought; she is also a personification of the entire Catholic Church. The uneasy task to create a concrete, worldly portrait of the Mother of God and to express within it a multidimensional, metaphysical image of the New Eve, fiancée of the Holy Spirit, Woman of the Apocalypse compelled artists to search for symbolic means of art.

The paper surveys the iconography of the Immaculate Conception of the Blessed Virgin Mary in the 17th century art of the Grand Duchy of Lithuania, focusing on an especially valuable piece from Vilnius St. Francis of Assisi (Bernardine) Church. This canvas, characterized by a rather untypical iconography, was created in the late 17th century, possibly as a commission by the Confraternity of the Immaculate Conception of the Blessed Virgin Mary that operated in the Church. The theological thought is conveyed via certain symbols (palm branch, mirror, crown of twelve stars, crown of roses, dove of the Holy Spirit, etc.) and a particular visual rhetoric: the Virgin is depicted among cherubs, standing on the sphere of the Universe that hovers above the ground in a timeless space; on a cloud above one sees the Infant Jesus with a long cross shaped spear, sticking a dragon entwined around the Universe. The painting reflects the Christocentric view of the exclusivity and chosenness of the Mother of God, which is characteristic of Mariology by Franciscan Observants. Images with similar iconography appeared in Europe after the victories against Turks, and spread notably around the Polish–Lithuanian Commonwealth

presumably in the 17th century. This artwork is also interesting as an illustration of the view of the Universe characteristic of that time; and the landscape in the lower part of the canvas intrigues as a possible representation of Vilnius City.

RŪTA JANONIENĖ studied art history and theory; in 1994 defended a PhD thesis “The Work by Jonas Rustemas and his Disciples in the 1st part of the 20th Century” at Vilnius Academy of Arts. She worked in the Lithuanian Art Museum, Lithuanian Institute of History, and the former Institute of Culture and Arts. Since 1993 she works at Vilnius Academy of Arts; 1994–2008 was a head of the Institute of Art Research at Vilnius Academy of Arts, since 2003 works as a senior researcher. In 2008 she passed the procedure of habilitation; in 2011 was awarded a Lithuanian Science Award for a series of publications *The Artistic Heritage of Lithuanian Bernardines: The Research on Architecture and Art of the Vilnius Friary*.

Prieš visus amžius sutvertoji: Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo paveikslų ikonografija XVII a. LDK dailėje

dr. (hp) Rūta Janonienė

Lietuva

Vilniaus dailės akademija

ruta.janoniene@gmail.com

RAKTINIAI ŽODŽIAI: Švč. Mergelės Marijos Nekaltasis Prasidėjimas, Vilnius, pranciškonai observantai (bernardinai), XVII a. tapyba

Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo paveiksluose įkūnytos teologinės idėjos, pagrindžiančios Mergelės Marijos, kaip ypatingomis malonėmis apdovanotos, nuo gimtosios nuodėmės apsaugotos, tobulos esybės sampratą. Marija, būdama istorinis, konkretus žmogus, kartu suprantama ir kaip visos Bažnyčios personifikacija, ir kaip nuo pasaulio sukūrimo Viešpaties numatyta, jo minties sukurta Išganytojo Motina. Sudėtinga užduotis sukurti konkretų, žemišką Dievo Motinos atvaizdą ir išreikšti jame įkūnytą daugiabriaunį, metafizinį Naujosios levos, Šventosios Dvasios sužadėtinės, Apokalipsės Moters paveikslą vertė dailininkus ieškoti simbolinės meninės kalbos priemonių.

Pranešime apžvelgiama Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo ikonografija Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės XVII a. dailėje, daugiausia dėmesio skiriant ypač vertingam šios temos paveikslui iš Vilniaus Bernardinų bažnyčios. Tai Europoje gana retos ikonografijos drobė, sukurta XVII a. pabaigoje, galbūt šioje bažnyčioje veikusios Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo brolijos užsakymu. Teologinė mintis paveiksle išreiškiama pasitelkiant tam tikrus simbolius (palmės šakelė, veidrodis, dvylikos žvaigždžių vainikas, rožių vainikas, Šv. Dvasios balandis ir kt.) bei ypatingą vizualinę retoriką – Marija pavaizduota apsupta angeliukų, stovinti ant visatos rutulio, kuris kybo virš žemės belaikėje erdvėje, o aukščiau jos ant debesėlio stovi Kūdikėlis Jėzus ir ilga ietimi-kryžiumi smeigia į visatą apsupusį drakoną. Paveiksle atsispindi pranciškonų observantų mariologijai būdingas kristocentriškasis Dievo Motinos išskirtinumo ir išrinktumo aiškinimas. Panašios ikonografijos Marijos atvaizdai Europoje atsirado po pergalių prieš turkus ir, regis, XVII a. ypač paplito Abiejų Tautų Respublikoje. Kūrinys įdomus ir kaip laikmečiui būdingos visatos sampratos iliustracija, be to, intriguoja peizažas drobės apačioje, kuriame galbūt įamžintas Vilnius.

RŪTA JANONIENĖ 1983 m. Lietuvos valstybiniame dailės institute baigė dailės istorijos ir teorijos studijas. 1994 m. apgynė daktaro disertaciją „Jono Rustemo ir jo mokinių veikla XIX a. I pusėje“. Dirbo Lietuvos dailės muziejuje, Istorijos instituto Meno istorijos skyriuje, Kultūros ir meno institute. Nuo 1993 m. dirba Vilniaus dailės akademijoje. 1994–2008 m. buvo VDA Dailėtyros instituto direktorė, nuo 2003 m. – Instituto vyriausioji mokslo darbuotoja. 2008 m. atliko humanitarinių mokslų srities menotyros krypties habilitacijos procedūrą. 2011 m. gavo Lietuvos mokslo premiją už darbų ciklą *Lietuvos bernardinų meninis paveldas. Vilniaus konvento architektūros ir dailės tyrimai*.

Miraculous Bodies of Saints: The Case of Batakliai St Anne Sculpture

Lijana Birškytė-Klimienė

Lithuania

Lithuanian Culture Research Institute

birskyte@yahoo.com

KEYWORDS: images of saints, the tradition of sculpture dressing, cults of saints, St Anne, Batakliai Church

The paper presents a case study of the transformation of the sculpture "The Virgin and Child with St Anne" into "miraculous", which took place in Batakliai Catholic parish church in the western part of the Grand Duchy of Lithuania. This sculpture, created in the early 16th century, was the only known case of particularly venerated St Anne's sculpture in the whole state. The aim of the paper is not only to reveal theological ideas and moral values embodied in the sculpture, but also to ascertain the relation of the local St Anne's cult to the tradition of dressing and adorning sculptures. In addition, the questions of conservatism in Lithuanian devotion to and imagery of saint bodies as well as desacralization of sacred images are briefly discussed.

LIJANA BIRŠKYTĖ-KLIMIENĖ studied BA of art history at Vytautas Magnus University (Lithuania) in 1992–1996 and MA at the Department of Medieval studies of Central European University (Budapest, Hungary) in 1996–1997. From 2010 she writes a PhD thesis at Lithuanian Culture Research Institute under the title "The Cult and Images of St Anne in Catholic Churches of the Grand Duchy of Lithuania".

She worked at M. K. Čiurlionis National Museum of Art (1997–2002) and Vytautas Magnus University (1998–2000); currently works at the National Museum of Lithuania (from 2002) and Centre of Cultural Heritage (from 2015). A member of Lithuanian Art Historians Society from 2008. Research interests: history of art and religious culture of the Grand Duchy of Lithuania, St Anne's cult and iconography.

Stebuklingi šventųjų kūnai: Batakių šv. Onos skulptūros atvejis

Lijana Birškytė-Klimienė

Lietuva

Lietuvos kultūros tyrimų institutas

birskyte@yahoo.com

RAKTINIAI ŽODŽIAI: šventųjų atvaizdai, rengiamos skulptūros, šventųjų kultai, Šv. Ona, Batakių bažnyčia

Pasitelkus vieno atvejo studiją pranešime pristatoma „Šv. Onos, pačios trečiosios“ skulptūros virsmo „stebuklinga“ istorija, įvykusi vakariniame Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pakraštyje – Batakių katalikų parapijėje bažnyčioje. Aptariamas kūriny, sukurtas XVI a. pradžioje, yra vienintelis žinomas atvejis LDK, kai buvo ypatingai gerbta šv. Onos skulptūra. Remiantis rašytiniais ir ikonografiniais šaltiniais stengiamasi išsiaiškinti, kokias teologines bei moralines idėjas įkūnijo ši skulptūra ir ką apie vietinį šv. Onos kultą byloja jos atvaizdo rengimas bei puošimas. Kartu aptariamos šventojo kūno vaizdavimo ir gerbimo Lietuvos mene konservatyvumo apraiškos, analizuojama sakralaus atvaizdo desakralizacija.

LIJANA BIRŠKYTĖ-KLIMIENĖ 1992–1996 m. studijavo Vytauto Didžiojo universiteto Menų fakultete, įgijo menotyros bakalauro laipsnį, 1996–1997 m. – Vidurio Europos universiteto Budapešte Viduramžių studijų fakultete – menų magistro laipsnį. Nuo 2010 m. Lietuvos kultūros tyrimų institute rengia disertaciją „Šv. Onos kultas ir atvaizdai Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės katalikų bažnyčiose“. 1997–2002 m. dirbo Nacionaliniame M. K. Čiurlionio dailės muziejuje, 1998–2000 m. Vytauto Didžiojo universitete, nuo 2002 m. – Lietuvos nacionaliniame muziejuje, nuo 2015 m. – Kultūros paveldo centre. Lietuvos dailės istorikų draugijos narė nuo 2008 m. Mokslinių interesų sritys: LDK dailės ir religinės kultūros istorija, šv. Onos kultas ir ikonografija.

Heterotopian Co-presence of Saints and Sinners in the “Space” of the 16–17th Century Painting: A Case of “The Praise of the Blessed Virgin Mary” in All Saints Church, Vilnius

dr. Tojana Račiūnaitė

Lithuania

Vilnius Academy of Arts

raciunaite@gmail.com

KEYWORDS: sacral art, painting, heterotopia, iconography of the Blessed Virgin Mary, Purgatory

The corporeality of a figure in an artwork is usually created as an illusion of its tangibility and realistic appearance. Another reference to the corporeality is the figure's presence in a certain environment, place or space. In the painting “The Praise of the Blessed Virgin Mary”, discussed in this paper, the figures are painted in hierarchically determined places that all together do not form an integrated, continuous and sovereign space, but instead refer to various other spaces, or, employing a term by Michel Foucault, heterotopias. The figures are located in particular places, which though are not authentic or “natural”. The “space” of this image is a kind of montage made of “other places” that establish meaningful relations between figures. It is a certain visual model of individuals, values they represent and their competences; here – a hierarchical co-presence of saints, respectable believers, and sinners that suffer in Purgatory's fire, or the late 16th century model of the Church.

In the end of the 15th century Pope Sixtus IV granted an indulgence of eleven thousand years for the saying of the “Ave Sanctissima” prayer before an image of the Virgin in the Sun. It is believed to have been a start for the development of a particular “iconography of indulgence”. One can assume that the painting in All Saints Church in Vilnius is also a part of the “iconography of indulgence”, characterized by the heterotopian co-presence of individuals all representing different times, occupations and values.

TOJANA RAČIŪNAITĖ graduated from Vilnius Academy of Arts with MA in art history and theory in 1990; in 1999 defended her PhD thesis on art and architecture of Discalced Carmelites in the Grand Duchy of Lithuania. She participated in programs “The Baroque Route” and “Monastic Influence Route”, co-authored a guide *Baroque in Lithuania* and contributed to a

guide *Monasteries and Convents in Lithuania*; conducted various research projects funded by the Research Council of Lithuania. She is the author of monographs *Visions and images* (2003) and *The Vitality of the Image* (2014) and over twenty peer-reviewed articles. Since 1996 she is a research fellow at the Institute of Art Research of Vilnius Academy of Arts, and is the director of it since 2008. She reads a course on the anthropology of image in the Vilnius Academy of Arts.

Heterotopinė šventųjų ir nusidėjėlių sanbūva XVI–XVII a. paveikslo „erdvėje“: „Švč. Mergelės Marijos pagarbinimo“ Vilniaus Visų Šventųjų bažnyčioje atvejis

dr. Tojana Račiūnaitė

Lietuva

Vilniaus dailės akademija

raciunaite@gmail.com

RAKTINIAI ŽODŽIAI: bažnytinė dailė, tapyba, heterotopija, Švč. Mergelės Marijos ikonografija, skaistykla

Figūros kūniškumas dailės kūrinyje dažnai siejamas su jos apčiuopiamumo, tikroviškumo iliuzija. Kitas figūros kūniškumo ženklas yra jos buvimo tam tikroje terpėje, vietoje ar erdvėje pobūdis. Aptariamame paveiksle „Marijos pagarbinimas“ figūros nutapytos hierarchiškai apibrėžtose vietose, kurios nesudaro vientisos, plytinčios ir suverenios erdvės, o nurodo į skirtingas kitas erdves arba, naudojant Michelio Foucault terminą, – heterotopijas. Figūros lokalizuotos, tačiau tai nėra autentiškos ir „natūralios“ jų buvimo vietos – tai, ką galėtume vadinti šio atvaizdo erdve, yra savotiškas „kitų vietų“ montažas, kuriantis reikšmingus figūrų tarpusavio santykius. Tai tarsi vizualus asmenų ir jų atstovaujamų vertybių bei kompetencijų modelis, šiame paveiksle – hierarchizuota šventųjų, garbių tikinčiųjų ir skaistyklos liepsnose kenčiančių nusidėjėlių sanbūva, XVI a. pabaigos Bažnyčios modelis.

XV a. pabaigoje popiežius Sikstas IV patvirtino vienuolikos tūkstančių metų atlaidus žmonėms, kurie priešais „apsisiautusios saule“ Marijos atvaizdą kalbės maldą „Ave Sanctissima“. Manoma, kad tai davė pradžią savitos „atlaidų ikonografijos“ raidai. Galima prielaida, jog ir Visų Šventųjų

bažnyčioje esantis paveikslas priklausytų šiai „atmaidų ikonografijai“, kurios specifika – skirtingus laikus ir profesines bei vertybines sferas atstovaujančių asmenų heterotopinė sanbūva.

TOJANA RAČIŪNAITĖ 1990 m. baigė meno istorijos ir teorijos studijas Vilniaus dailės akademijoje, 1999 m. apgynė daktaro disertaciją „Basųjų karmelitų dailė ir architektūra Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje“. Rengdama disertaciją dalyvavo „Baroko kelio“ ir „Vienuolynų kelio“ programose, buvo viena iš vadovo *Barokas Lietuvoje* autorių, taip pat rašė straipsnius vadovui *Lietuvos vienuolynai*; vykdė įvairius Lietuvos valstybinio mokslo ir studijų fondo, vėliau Lietuvos mokslo tarybos finansuojamus mokslo projektus. Paskelbė mokslo monografijas *Vizijos ir atvaizdai* (2003) ir *Atvaizdo gyvastis* (2014), publikavo per dvidešimt mokslo straipsnių. Nuo 1996 m. dirba VDA Dailėtyros institute (nuo 2008 m. jam vadovauja), VDA dėsto atvaizdo antropologijos kursą.

All Roads Lead to Rome, or Do They? Representation of the Body in the 17th Century Nave Decoration of the Church of St Atanass in Arbanassi, Bulgaria

dr. Elza Tantcheva

United Kingdom
etan711@aol.com

KEYWORDS: body, 17th century, church decoration, Bulgaria, Western influences

The walls and ceiling of the nave of the Church of St Atanass in Arbanassi, Bulgaria, are covered in tightly packed compositions. Even though they were painted nearly two centuries after the fall of Byzantium, their arrangement follows the distinctive pattern of the Byzantine tradition in church decoration where all the elements are arranged in bands, in accordance with a theologically established hierarchy.

In most compositions the body and its movement is suggested by the drapes of the clothing. Only "Jesus on the Cross" depicts nearly naked bodies of Christ and two criminals crucified with him. Even here the flesh is rather suggested than represented in an explicit way.

By contrast, the Roman Church starting with the 17th century encouraged an increasingly dramatic and realistic portrayal of the human body in the Baroque style spread throughout Europe. In Bulgarian art and church decoration, however, it did not appear until the 19th century.

Was the representation of the body in the Church of St Atanass merely a result of theological differences between the Eastern and Western churches? One can suppose that this was not the case, as in the Russian Orthodox Church the decoration and icon-painting had become more realistic due to Western influences.

In my paper I will argue that the adherence to what appears to be an archaic tradition of representation was for neither purely theological nor aesthetic reasons, but instead signified the struggle for dominance between Rome and the patriarchate of Constantinople.

ELZA TANTCHEVA began her career in Bulgaria as a researcher, later on obtained an MA in applied arts and monumental ceramics at the National Academy of Arts, Sofia, followed by work in fashion design. After moving to the UK Tantcheva established her own textile studio and was recently awarded a DPhil for her use of scientific methods in the art historical

interpretation of colour and light in architecture. Currently she is an independent researcher and artist as well as Honorary Secretary of the Colour Group (GB) and the International Colour Association's coordinator for Colour Education in the UK and Ireland.

Ar išties visi keliai veda į Romą? Kūno vaizdavimas Šv. Atanazo bažnyčios navos XVII a. dekore (Arbanasis, Bulgarija)

dr. Elza Tantcheva

Jungtinė Karalystė
etan711@aol.com

RAKTINIAI ŽODŽIAI: kūnas, XVII amžius, bažnyčios dekoras, Bulgarija, Vakarų įtakos

Šv. Atanazo bažnyčios Arbanasyje navos sienos ir lubos gausiai dekuotos tapybinėmis kompozicijomis. Nors nutapytos praėjus beveik dviem šimtmečiams po Bizantijos žlugimo, jos tebėra sukomponuotos pagal savitą bizantinį bažnyčių dekoravimo tradicijos modelį – visi elementai komponuojami grupėmis pagal įtvirtintą teologinę hierarchiją.

Daugumoje kompozicijų kūną ir jo judesius išduoda drabužių klostės. Tiktai scenoje „Nukryžiuotasis Jėzus“ vaizduojami kone nuogi Jėzaus ir dviejų nusikaltėlių, nukryžiuotų kartu su juo, kūnai. Tačiau net ir čia kūniškumas yra veikiau numanomas nei akivaizdus.

Tuo tarpu Romos katalikų bažnyčioje nuo XVII a. žmogaus kūnas imtas vaizduoti vis dramatiškiau ir realistiškiau po Europą išplitusiu baroko stiliumi. Bulgarijos mene ir bažnyčių dekore jis pasirodė tik XIX a.

Ar kūno atvaizdavimas Šv. Atanazo bažnyčioje buvo vien teologinių skirtumų tarp Rytų ir Vakarų bažnyčių pasekmė? Galima numanyti, kad ne tai buvo pagrindinė priežastis, kadangi Rusijos stačiatikių bažnyčiose dekoras ir ikonų tapyba dėl Vakarų įtakų irgi tapo tikroviškesnė.

Savo pranešime sieksiu įrodyti, kad prisirišimo prie tariamai archainės reprezentacijos tradicijos priežastis buvo nei grynai teologinė, nei estetinė. Veikiau jį lėmė Romos ir Konstantinopolio patriarchato kova dėl dominavimo.

ELZA TANTCHEVA savo karjerą pradėjo Bulgarijoje kaip tyrėja, vėliau baigė taikomojo meno ir monumentaliosios keramikos magistro studijas Nacionalinėje menų akademijoje Sofijoje ir toliau dirbo mados dizaino srityje. Persikėlusį į Jungtinę Karalystę Tantcheva įkūrė savo tekstilės studiją. Neseniai už mokslinių metodų taikymą menotyrinėms spalvos ir šviesos architektūroje studijoms jai buvo suteiktas daktaro laipsnis. Šiuo metu ji yra nepriklausoma tyrėja ir menininkė, Spalvų grupės (Didžioji Britanija) garbės sekretorė ir Tarptautinės spalvų asociacijos koordinatore spalvų švietimo reikalams Jungtinėje Karalystėje ir Airijoje.

Angels as the Manus Dei: Evidence in Art and Angelology

dr. Edina Eszenyi

Italy

Rome Art Program

ee61@kentforlife.net

The Weighing of Souls, or Psychostasia, i. e. weighing a person's good and bad deeds to determine the soul's otherworldly fate upon death, turned Archangel Michael into a central figure of the Last Judgment compositions. This task however is not associated with the archangel in the written tradition, and there is no consensus among art historians regarding the reasons for attributing this role to the archangel in artistic representations.

My paper aims to comment on the suggestion of Karl Künstle, according to whom the figure of the angel replaced the *Manus Domini*, the Hand of God characteristic of early compositions. Similar ideas are traceable in Vincenzo Cicogna's *Angelorum et daemonum nomina et attributa...* (*On the Names of Angels and Demons*, Los Angeles, Getty Research Institute MS 86-A866), a c. 1587 Venetian angel and demon lexicon from the intellectual circles of the Church reformer Bishop Gianmatteo Giberti (1495–1543), dedicated to the influential Cardinal Giulio Antonio Santori (1532–1602).

Taking medieval angelology as a starting point, Cicogna's *Angelorum* argues that the Scriptures metaphorically denote angels as the hands, as well as the eyes, ears, and voices of God. My paper offers a contribution to the research on the Psychostasia iconography by juxtaposing Künstle's suggestion with medieval angelology in the light of this evidence.

EDINA ESZENYI lives and works in Rome. She holds a PhD in Medieval and Early Modern History from the University of Kent in Canterbury, UK; an Art History MA and an English Studies MA from the Pázmány Péter Catholic University of Hungary; and a Postgraduate MA in Medieval Studies from the Central European University. Her research field is angelology. She is a lecturer in Art History at the Rome Art Program, a US based non-profit educational organization, and also an art history columnist in the Program's online blog: www.romeartprogram.org.

Angelai kaip *Manus Dei* mene ir angelologijoje

dr. Edina Eszenyi

Italija

Romos meno programa

ee61@kentforlife.net

Sielų svėrimas (gr. *psychostasia*), t. y. žmogaus gerų ir blogų darbų matavimas, mirties akimirką nulemiantis sielos likimą aname pasaulyje, pavertė Archangelą Mykolą viena iš pagrindinių figūrų Paskutiniojo teismo kompozicijose. Rašytinėje tradicijoje su šiuo archangelu nėra siejama tokia užduotis, tad meno istorikai iki šiol nesutaria, kodėl archangelui Mykolui šis vaidmuo atiteko dailės reprezentacijose.

Savo pranešime komentuosiu Karlo Künstle's iškeltą versiją, kad angelo figūra pakeitė *Manus Domini*, arba Viešpaties ranką, būdingą ankstyvosioms kompozicijoms. Panašių idėjų galima aptikti ir Vincenzo Cicognos veikale *Angelorum et daemonum nomina et attributa... (Apie angelų ir demonų vardus*, Los Andželas, Getty tyrimų institutas, MS 86-A866) – maždaug 1587 m. datuojamame venecijietiškame angelų ir demonų leksikone, kilusiame iš Bažnyčios reformatoriaus vyskupo Gianmatteo Giberti (1495–1543) intelektualinės aplinkos ir skirtame įtakingam kardinolui Giulio Antonio Santori (1532–1602).

Remiantis viduramžių angelologija, Cicognos *Angelorum* teigiama, kad Šventraščiuose angelai metaforiškai vadinami Viešpaties rankomis, taip pat akimis, ausimis, balsu. Remdamasi šia medžiaga, savo pranešime analizuosiu sielų svėrimo ikonografiją ir gretinsiu Künstle's įžvalgą su viduramžių angelologija.

EDINA ESZENYI gyvena ir dirba Romoje. Ji yra apgynusi daktaro laipsnį iš viduramžių ir ankstyvosios modernių laikų istorijos Kento universitete (Kanterburis, JK). Katalikiškajame Pázmány Péterio universitete (Vengrija) baigė meno istorijos magistro ir anglų kalbos magistro studijas, o Centriname Europos universitete – viduramžių magistro studijas. Tyrimų laukas – angelologija. Dėsto meno istoriją Romos meno programoje, JAV įkurtoje pelno nesiekiančioje edukacijos organizacijoje, bei rašo straipsnius meno istorijos tema Programos tinklaraštyje www.romeartprogram.org.

The “Supper at Emmaus” by Jan Steen: A discourse on the Relevance of the Physical Body of Christ for the Christian Faith

Juliane Gatomski

Germany

Technische Universität Dresden

Juliane.Gatomski@tu-dresden.de

KEYWORDS: recognition, senses, meeting point of spirit and flesh, Eucharist, Erasmus of Rotterdam

Jesus Christ came to the earth as a human. After the ascension his carnal shell was transferred into the transcendental form of its divine existence. But what kind of material form did Christ have between his resurrection and his ascension? Several accounts of the New Testament, such as the Supper at Emmaus, describe epiphanies. The account of the Supper at Emmaus illustrates that the physical presence of Christ seemed crucial for the manifestation of the Christian faith.

On Easter Sunday, two of his disciples recognized the risen Christ only by his ritually breaking the bread at the meal at Emmaus. At that very moment, his body vanished because they did not have to perceive his physical presence any more for their belief in him. The reference to the Eucharist is obvious. For both the story of Emmaus and the Eucharist the question of physicality is essential.

When illustrating this episode, the Dutch painter Jan Steen (1626–1679) dealt with that difficulty in an innovative way, by depicting Christ as an all-out “border crosser”. In reference to this picture, the paper focuses on how the artist solves the problems of not knowing the material form of Christ’s body and of presenting a body which can only be seen by the beholder. Different ways of “seeing” and their theological concepts will be of special interest in this context.

JULIANE GATOMSKI is currently writing a PhD thesis on the representation of the Supper at Emmaus during the end of the Middle Ages and the Confessionalization (Dresden, since 2014). She holds an MA degree in History of Art (Dresden, 2013) and a BA degree in History of Art and History (Greifswald, 2009). Since 2013 she has been teaching at the Institute of Art and Music Research, Technische Universität Dresden. 2012–2014 she collaborated in the research project “The Subversive Image: Sacred and Profane Patterns of Meaning in Early Modern Art” (TU Dresden). Occasionally collaborates with the Old Masters Picture Gallery in Dresden.

Jano Steeno „Vakarienė Emause“: fizinio Kristaus kūno svarba krikščionių tikėjimui

Juliane Gatomski

Vokietija

Drezdeno technikos universitetas

Juliane.Gatomski@tu-dresden.de

RAKTINIAI ŽODŽIAI: atpažinimas, joslės, dvasios ir kūno susitikimas, Eucharistija, Erazmas Roterdamietis

Jėzus Kristus žemėje pasirodė kaip žmogus. Po įžengimo į dangų jo kūniškas pavidalas įgavo transcendentinę dieviškos egzistencijos formą. Tačiau kokią materialią formą Kristus turėjo tarp savo prisikėlimo ir žengimo dangun? Naujojame Testamente aprašoma keletas apsiereiškimų, pvz., epizodas apie vakarienę Emause. Pasakojimas apie Emauso vakarienę parodo, kaip fizinis Kristaus buvimas atrodė lemiamas krikščionių tikėjimui pasireikšti.

Velykų sekmadienį du mokiniai atpažino prisikėlusį Kristų iš ritualinio duono laužymo per vakarienę Emause. Tą patį akimirksnį jo kūnas pradingo, nes fizinis jo buvimas tapo jiems nebereikalingas, kad tikėtų juo. Tai akivaizdi nuoroda į Eucharistiją. Ir Emauso istorijos, ir Eucharistijos esminis klausimas yra fiziškumas.

Iliustruodamas šį epizodą olandų tapytojas Janas Steenas (1626–1679) mėgino su šia problema susidoroti nauju būdu, vaizduodamas Kristų kaip tikrą „ribos peržengėją“. Kalbėdama apie šį paveikslą savo pranešime analizuosiu, kaip dailininkas išsprendžia tai, kad nežinodamas materialios Kristaus kūno formos turi pavaizduoti kūną, kurį galėtų matyti tik žiūrovas. Čia ypač svarbūs įvairūs „matymo“ būdai ir teologinės jų sampratos.

JULIANE GATOMSKI šiuo metu rašo disertaciją apie Emauso vakarienės reprezentacijas viduramžių pabaigoje ir konfesionalizacijos laikotarpiu (Drezdenas, nuo 2014 m.). Ji yra baigusi meno istorijos magistrantūrą (Drezdenas, 2013) ir istorijos bei meno istorijos bakalauro studijas (Greifsvaldas, 2009). Nuo 2013 m. dėsto Drezdeno technikos universiteto Meno ir muzikos tyrimų institute. 2012–2014 m. dalyvavo tyrimų projekte „Griaunantys atvaizdai: bažnytiniai ir pasaulietiniai reikšmės modeliai ankstyvajame moderniajame mene“ (Drezdeno technikos universitetas). Nereguliariai bendradarbiauja su Senųjų meistrų paveikslų galerija Drezdene.

The Dichotomy of Body/Space and Soul/Time in Classical Metaphysics

dr. Jonas Čiurlionis

Lithuania

Vilnius University

jciurlionis@hotmail.com

KEYWORDS: body, soul, space, time, metaphysics

In classical metaphysics the relationship between body and soul has always been problematic and long remained among fundamental questions of philosophy, starting with the Pythagorean attitude towards the body as a prison of the soul, the Platonic and medieval distinction between temporariness and eternity, and continuing with the Cartesian attempt to solve the body–soul dualism. The distinction between body and soul is closely related to the one between space and time. The presentist concept of time by Saint Augustine explicitly attributed time to the sphere of soul. The idea that “the soul measures time” was for a long while a base of the subjectivist psychological notion of time. Only the “scientific revolution” of modern history opened the door for a different approach. Otherwise the situation continued to Newton’s attempt to introduce an objective mathematical measure for time.

The body, on the other hand, was always associated to space, as implied by its main features, extensivity in tandem with divisibility. Though in modern era this dualism undergoes a shift towards unification, the classical metaphysical divide is still deeply rooted even in contemporary Western thought. In the classical notion of body Euclidean geometry plays an important role. For centuries the body was seen as a proportion between geometrical figures represented in Euclidean plane and determined by the straight line and point, as main “atoms” of such geometry. With the rise of Renaissance linear perspective, geometricity gained in increasing importance. Any effort to “break” this geometrical order hardly bore any fruit before non-Euclidean geometries. The late metaphysician Immanuel Kant tried to move space and time to the sphere of pure reason, yet he did not succeed in solving the contradiction between their empirical realism and transcendental idealism.

JONAS ČIURLIONIS studied philosophy at Vilnius University since 1995; was on educational exchange at Roosevelt University in Chicago; in 2006 obtained a doctoral degree for a thesis on the physicalist problem of space and time. Since 2006 he is a lecturer at Vilnius University, where he teaches introduction to philosophy, aesthetics, science philosophy and history. Has published peer-reviewed papers in local and international journals on problems of metaphysics, science, space and time; widely participates in scholar conferences here and abroad. Research interests: philosophy of space and time, metaphysics, problems of classical and contemporary science.

Kūno–erdvės ir sielos–laiko dichotomija klasikinėje metafizikoje

dr. Jonas Čiurlionis

Lietuva

Vilniaus universitetas

jciurlionis@hotmail.com

RAKTINIAI ŽODŽIAI: kūnas, siela, erdvė, laikas, metafizika

Kūno ir sielos santykis klasikinėje metafizikoje visada buvo problemiškas. Nuo pitagorietiško požiūrio į kūną kaip sielos kalėjimą, platoniškos bei viduramžiškos laikinumo–amžinumo perskyros iki karteziškų paieškų, kaip išspręsti kūno–sielos dualizmą, tai buvo vienas esminių filosofijos klausimų. Su kūno–sielos perskyra siejosi ir erdvės–laiko skirtis. Šv. Augustino prezentistinė laiko koncepcija laiką akivaizdžiai susiejo su sielos sfera. Mintis, kad „siela skaičiuoja laiką“ ilgai grindė ir subjektyvistinę psichologinę laiko sampratą. Tik Naujųjų laikų „mokslo revoliucija“ atvėrė vartus kitokiam požiūriui. Todėl tokia situacija praktiškai tęsėsi iki Newtono, kuris laikui mėgino įvesti objektyvų matematinį matą.

Tuo tarpu kūnas visada buvo traktuojamas erdviškai – tai lemia jo pagrindinės savybės – ekstensyvumas ir sykiu dalomumas. Nors Naujaisiais laikais šis dualizmas kinta ir siekiama suvienyti abu pradus, šiuolaikiniame vakarietiškame mąstyme klasikinis metafizinis skirstymas tebėra giliai įsišaknijęs. Klasikinei kūno sampratai svarbus euklidinės geometrijos vaidmuo. Kūnas ilgus amžius buvo suprantamas kaip geometrinių figūrų proporcijų santykis, išreikštas euklidinėje plokštumoje ir apibrėžtas tiesės

bei tašku, kaip pagrindiniais tokios geometrijos „atomais“. Geometriškumas ypač išryškėja įsigalėjus renesansiškajai linijinei perspektyvai. Bet kokie bandymai „sulaužyti“ tokią geometrinę tvarką vargiai davė kokių rezultatų iki pat neeuclidinių geometrijų. Metafizikos pabaigos mąstytojas Immanuelis Kantas bandė perkelti erdvę ir laiką į Grynojo proto sferą, tačiau jam nepavyko išspręsti prieštaravimo tarp jų empirinio realumo ir transcendentinio idealumo.

JONAS ČIURLIONIS nuo 1995 m. studijavo filosofiją Vilniaus universitete, stažavosi Rooseveltto Universitete Čikagoje. 2006 m. VU įgijo daktaro laipsnį, apgynęs disertaciją tema „Fizikalistinė erdvės ir laiko problema“. Nuo 2006 m. dėsto Vilniaus universitete, skaito filosofijos įvado, estetikos, mokslo filosofijos ir istorijos kursus. Lietuvoje ir užsienyje yra paskelbęs mokslo publikacijų, skirtų metafizikos, mokslo, erdvės ir laiko problemoms. Aktyviai dalyvauja nacionalinėse bei tarptautinėse konferencijose. Moksliniai interesai: erdvės ir laiko filosofija, metafizika, klasikinio ir šiuolaikinio mokslo problemos.

Incarcerated Bodies in the Affective Economy of Disappointment

dr. Artūras Tereškinas

Lithuania

Vytautas Magnus University

a.tereskinas@smf.vdu.lt

KEYWORDS: affect, emotion, affective economy, attachment, incarcerated body

The paper focuses on the relationship between affects, emotions and bodies. Following the theoretical tradition of Lawrence Grossberg (1987; 1992), Sara Ahmed (2004; 2008) and Lauren Berlant (2010; 2011), it argues that emotions align subjects with others, and their bodies with other bodies. The concept of affective economy points out to the circulation of emotions between different bodies, images and objects. Disappointment is approached here as an affective economy that passes from body to body registering their attachments and belongings. In this sense, it is possible to talk about the capacity of the affective economy of disappointment to accumulate and form bodily dispositions and habits in the current historical situation. The paper employs the examples of the ethnographic research on men in Lithuanian prisons to illustrate how the emotion of disappointment shapes the very surface of incarcerated male bodies not only by provoking their attachment to rage and anxiety but also by demonstrating the embodied histories of violence, exploitation and misery.

ARTŪRAS TEREŠKINAS is a professor of sociology at Vytautas Magnus University, Lithuania. He is the author of books *Pop Culture: Emotions, Bodies, Texts* (2013), *It's a Man's World: Men and Wounded Masculinities in Lithuania* (2011), *Culture, Gender, Sexuality: Essays on Different Bodies* (2007), *Bodily Signs: Sexuality, Identity and Space in Lithuanian Culture* (2001), among others. He has written widely on the issues of gender, masculinity, sexuality and popular culture.

Įkalinti kūnai afektyvioje nusivylimo ekonomikoje

dr. Artūras Tereškinas

Lietuva

Vytauto Didžiojo universitetas

a.tereskinas@smf.vdu.lt

RAKTINIAI ŽODŽIAI: afektas, emocija, afektyvi ekonomika, prisirišimas, įkalintas kūnas

Pranešime aptariamas santykis tarp afektų, emocijų ir kūnų. Remiantis Lawrence'o Grissbergo (1987; 1992), Saros Ahmed (2004; 2008) ir Lauren Berlant (2010; 2011) teorijomis, teigiama, kad emocijos suvienija subjektus su kitais, o jų kūnus – su kitais kūnais. Afektyvios ekonomikos koncepcija reiškia emocijų apyvartą tarp skirtingų kūnų, atvaizdų ir objektų. Nusivylimas čia traktuojamas kaip tokia afektyvi ekonomika, kuri cirkuliuoja tarp kūnų, registruodama jų prisirišimus ir bendrumus. Šiuo atžvilgiu galima kalbėti apie afektyvios nusivylimo ekonomikos galią kaupti ir formuoti kūniškus polinkius bei įpročius dabartinėje istorinėje situacijoje. Pranešime remiamasi pavyzdžiais iš etnografinio tyrimo, atlikto Lietuvos vyrų kalėjimuose, kurie iliustruoja, kaip nusivylimo emocija formuoja įkalintų vyrų kūnų paviršių, ne tik kurstydamą jų prisirišimą prie įniršio ir nerimo, bet ir demonstruodamą įkūnytas smurto, išnaudojimo ir skurdo istorijas.

ARTŪRAS TEREŠKINAS yra sociologijos profesorius Vytauto Didžiojo universitete, knygų *Popkultūra: jausmų istorijos, kūniški tekstai* (2013), *Vyrų pasaulis: vyrai ir žaizdos vyriškumas Lietuvoje* (2011), *Esė apie skirtingus kūnus: kultūra, lytis, seksualumas* (2007), *Kūno žymės: seksualumas, identitetas, erdvė Lietuvos kultūroje* (2001) autorius. Nuolat rašo tekstus lyties, vyriškumo, seksualumo ir populiariosios kultūros temomis.

On Disembodied Body, or In What Sense Virtual Reality is Real?

dr. Gintautė Žemaitytė

Lithuania

Vilnius Academy of Arts

gintaute.zemaityte@vda.lt

KEYWORDS: virtual reality, corporeality, design, simulation, semiotic approach

At all times humans have searched for ways to overcome the limits of the immediate presence, of “here and now” imposed by the body. Available strategies vary from a simple escape to the world of dreams or imaginary realm of art to sophisticated meditation practices that require special training and skills. The efforts to escape to another, different, better, controllable reality promotes technological development and continuing progress that seemingly open up more and more complex, “deeper” layers of virtuality.

The paper employs the semiotic approach in order to reflect over the idea of virtual reality, to describe its forms and links to the bodily experienced reality, and to analyze the virtual reality constructed by technological means (VR) in relation to contemporary design. When engineering a simulated reality, the crucial task comes to the sensory perception, which relies on synesthesia and imagination, the inexhaustible source of virtuality. How does virtuality embrace bodily experiences, and what are its effects on the corporeality as such?

GINTAUTĖ ŽEMAITYTĖ is a research fellow at the Institute of Art Research of Vilnius Academy of Arts. In 1998 she graduated from Vilnius University with MA in literary theory; in 2007 defended a PhD thesis “The Aesthetics of Lifestyle Advertising: Visual and Verbal Text” at Vilnius Academy of Arts. Her research field is cultural studies, in particular the research into design and artefacts; her work is based mainly on the semiotic approach. She participates in the process of design PhD studies at Vilnius Academy of Arts; lectures on visual semiotics, plastic semiotics and analysis of advertising at Vilnius Academy of Arts and A. J. Greimas Centre of Semiotics and Literary Theory, Vilnius University.

Apie nukūnytą kūniškumą, arba Kokia prasme virtuali realybė yra reali?

dr. Gintautė Žemaitytė

Lietuva

Vilniaus dailės akademija

gintaute.zemaityte@vda.lt

RAKTINIAI ŽODŽIAI: virtuali realybė, kūniškumas, dizainas, simuliacija, semiotinis požiūris

Visais laikais žmonės ieškojo ir tebeieško būdų įveikti kūno lemiamas tiesioginės esaties „čia ir dabar“ ribas, pasirinkdami įvairiausius kelius: nuo paprasčiausio bėgimo į svajonių ar menamą meno pasaulį iki sudėtingų, specialaus pasirengimo ir įgūdžių reikalaujančių meditacijos praktikų. Pastangos pabėgti į kitą, kitokią, geresnę, kontroliuojamą realybę skatina ir technologijų raidą bei nuolatinę pažangą, kuri, atrodytu, patirčiai atveria vis sudėtingesnius, „gilesnius“ virtualybės klodus.

Pranešime siekiama semiotiškai aptarti virtualios realybės sąvoką ir jos formas, nusakyti sąsajas su kūniškai patiriama tikrove bei panagrinėti, kaip technologijomis konstruojama virtuali realybė (VR) suprantama šiuolaikinio dizaino kontekste. Kuriant realybės simuliacijas, išskirtinai svarbi vieta tenka jusliškumui, kuris konstruojamas sinesteziškai, įtraukiant neišsenkamą virtualumo šaltinį – vaizduotę. Kaip į virtualybę įtraukiamos kūniškos patirtys, kokia virtualios realybės įtaka kūniškumui?

GINTAUTĖ ŽEMAITYTĖ yra Vilniaus dailės akademijos Dailėtyros instituto mokslo darbuotoja. 1998 m. Vilniaus universitete baigė Literatūros teorijos studijas, o 2007 m. Vilniaus dailės akademijoje apgynė menotyros daktaro disertaciją „Gyvenimo būdo reklamos estetika: vaizdinis ir žodinis tekstas“. Domisi tarpdalykinėmis kultūros studijomis, dizaino ir artefaktų tyrimais, savo darbuose taiko semiotinį metodą. Dėsto vizualinės semiotikos, platinės semiotikos, reklamos analizės kursus VDA ir VU A. J. Greimo semiotikos ir literatūros teorijos centre, dalyvauja VDA dizaino doktorantūros procese.

Cells and Artists Capable of Restoring Fragments of Bodies: Biology in New Artistic Dimension

Magdalena Lange

Poland

Jagiellonian University Krakow

lange.magdalena@gmail.com

KEYWORDS: installation, design, cells, restoration of the body

One can find the human dream of creation of homunculus in literature, Goethe, Umberto Eco and Sylvie Plath, in many poems and haikus, in operas and rock music. Today many artists are interested in mutual interactions between natural science and design. Rapidly progressing knowledge in biology and biotechnology makes an indispensable part of artistic creation and perception, a wide array of life-science discoveries stimulates visions and mysterious imaginative pictures. Artists engineer new forms of life in cell-culture dishes, bioreactors and labs. Colorful pictures of electrophoretic patterns of DNA are a source of aesthetic delight, but perhaps more importantly they have brought people closer to the code of life. What may happen when we push cells, capable of restoring fragments of bodies, to expand? And what is the role of the man in the process of body restoration guidance, and how artists can take an advantage of the cells pluripotency?

MAGDALENA LANGE is a PhD candidate conducting a research on bio-art at Jagiellonian University Krakow, Poland. She has graduated from art history and biotechnology, studied medicine and literature. Lange has participated in various international conferences on issues of aesthetics, bioethics and genetics.

Ląstelės ir menininkai, gebantys atkurti kūnų fragmentus: biologija kaip naujoji meno dimensija

Magdalena Lange

Lenkija

Krokuvos Jogailaičių universitetas

lange.magdalena@gmail.com

RAKTINIAI ŽODŽIAI: instaliacija, dizainas, ląstelės, kūno atkūrimas

Žmonijos svajonė sukurti homunkulą atsispindi literatūroje, Goethe's, Umberto Eco, Sylvie Plath kūrinuose, daugybėje eilėraščių ir haiku, operose ir roko muzikoje. Mūsų laikais ne vienas menininkas domisi gamtos mokslų ir dizaino sąveikomis. Greitai besivystančios biologijos ir biotechnologijų žinios tampa neatsiejama meninės kūrybos ir suvokimo dalimi, patys įvairiausi gyvybės mokslų atradimai stimuliuoja vizijas ir slėpiningus vaizdinius. Menininkai projektuoja naujas gyvybės formas lastelių kultivavimo induose, bioreaktoriuose ir laboratorijose. Spalvingi DNR elektroforezės konfigūracijų atvaizdai teikia ir estetinį džiaugsmą, tačiau dar svarbiau tai, kad jie leido žmonėms priartėti prie gyvybės kodo. Kas nutiks, jei priversime ląsteles, galinčias atkurti kūno fragmentus, plėstis? Koks vaidmuo tenka žmogui vadovaujant kūno atkūrimo procesui ir kaip menininkai gali pasinaudoti ląstelių pliuripotencija?

MAGDALENA LANGE rašo disertaciją biomeno tema Krokuvos Jogailaičių universitete. Ji yra baigusi meno istorijos ir biotechnologijų studijas, studijavusi mediciną ir literatūrą. Lange dalyvauja įvairiose tarptautinėse konferencijose estetikos, bioetikos ir genetikos temomis.

Necrophilic Design and the Art of Placebo

Julijonas Urbonas

Lithuania

Vilnius Academy of Arts

info@julijonasurbonas.lt

In my talk, I will present a few creative strategies that merge the methodologies borrowed from design fiction, theatre, interactive art, creative writing and even placebo medicine. How to kill without death? How to trigger orgasm without sex? Or how to direct dreams, while awake? Questioning the boundary between imagination and the here-and-now experience, I will discuss my recent experiments and the effects they imposed upon the public psyche and body.

JULIJONAS URBONAS is an artist, designer, researcher, engineer, Vice-Rector for Art at Vilnius Academy of Arts, and PhD student in Design Interactions at the Royal College of Art, London. Since childhood he has worked in amusement park development as a designer, engineer, later becoming a CEO of a small park in Klaipėda, Lithuania. Simultaneously, he has been engineering experimental models of amusement rides for alternative reality. Most recently this practice paved the way to his PhD research, known worldwide for one of its experiments: the Euthanasia Coaster, a roller coaster designed to kill the rider pleasantly and elegantly.

Nekrofiliškas dizainas ir placebo menas

Julijonas Urbonas

Lietuva

Vilniaus dailės akademija

info@julijonasurbonas.lt

Savo pristatyme šnekėsiu apie keletą kūrybinių strategijų, jungiančių metodologijas, pasiskolintas iš dizaino fantastikos, teatro, interaktyvaus meno, kūrybinio rašymo ir net placebo medicinos. Kaip nužudyti nesukeliant mirties? Kaip sukelti orgazmą be sekso? Kaip režisuoti sapnus bebūdraujant? Kvestionuodamas ribą tarp vaizduotės ir „čia ir dabar“ patirties, pristatysiu savo pastarųjų metų eksperimentus ir jų poveikį visuomenės psichikai ir kūnui.

JULIJONAS URBONAS yra menininkas, dizaineris, tyrėjas, projektuotojas, Vilniaus dailės akademijos prorektorius menui ir Londono Karališkojo meno koledžo doktorantas dizaino sąveikų srityje. Nuo pat vaikystės jis dirbo atrakcionų parke dizaineriu ir projektuotoju, vėliau tapo vieno mažo parko Klaipėdoje generaliniu direktoriumi. Sykiu jis nuolat kūrė eksperimentinius alternatyvios tikrovės atrakcionus. Ši veikla galiausiai tapo jo doktorantūros tyrimų pretekstu, kurie išgarsėjo dėl vieno iš eksperimentinių projektų, vadinamųjų Eutanazijos kalnelių – malonios ir elegantiškos savižudybės priemonės.

To Alter One's Skull

Žygimantas Augustinas

Lithuania

Vilnius Academy of Arts

augustinas@hotmail.com

Our bodies affect others' attitude towards us. A century ago the shape of one's face and head could become a decisive factor for her/his career, destiny, or even death. In the 19th–early 20th century scientists believed that the shape and dimensions of a skull indicated the intellectual potential of its owner. In Ancient Greece Aristotle (384–322 BC) in his opus *Historia Animalium* asserted that a high forehead indicates a slow person, a low forehead is characteristic of a wobbler, and lunatics have a wide forehead. Theories of physiognomy and eugenics based on skull studies were used to justify ethnic cleanings and attempts to create a superhuman race. Though the theories like these have been recognised as a pseudoscience already long ago, even today one encounters estimations based on a person's appearance and a desire to create an ideal human.

In painting self-portraits based on skull dimensions of other persons and also adopting face reconstruction methods used by criminal investigators, I created hybrids of Lithuanian historical personalities: the poet Kristijonas Donelaitis, the politician and composer Mykolas Kleopas Oginskis, the King of Poland and Grand Duke of Lithuania Sigismund II Augustus. With the development of the subject I confronted with ethical issues related to the "borrowing" of a skull, therefore I also tested possibilities to "implant" a substitute for the skull. I carefully chose an object that would perform the function of the skull, took care of traits referring to the origin and culture, and created a hybrid of myself and a household good.

In my presentation I will show how the self-portraiture method for portraying other individuals was created, and will try to reveal how a person's skull impacts on her/his appearance. Everyone interested into trying another skull will be provided with such a possibility.

ŽYGMANTAS AUGUSTINAS graduated from Vilnius Academy of Arts in 1998 with MA and in 2008 completed two-year postgraduate studies. He studied painting at Florence Academy of Art (2001) and Art Students League of New York (2003–2004). Since his studies he paints self-portraits

depicting different social strata. Since 1999 actively exhibits locally and internationally, has received awards for his practice, among them BP Portrait Award 2002 of the National Portrait Gallery London, Elizabeth Greenshields Foundation Award in 2002, and a prize for the best debut in Lithuanian professional art in 2005. He is a senior lecturer at Vilnius Academy of Arts.

Keičiant savo kaukolę

Žygimantas Augustinas

Lietuva

Vilniaus dailės akademija

augustinas@hotmail.com

Mūsų kūnas įtakoja kitų žmonių požiūrį į mus. Veido ir galvos forma prieš šimtmetį galėjo nulemti karjerą, likimą, net mirtį. XIX–XX a. pradžios mokslininkai tikėjo, jog kaukolės forma ir matmenys gali atskleisti jos savininko intelektualinį potencialą. Senovės Graikijoje Aristotelis (384–322 pr. Kr.) veikale *Historia Animalium* rašė, kad aukšta kakta būdinga lėtų judesių žmogui, žemą kaktą turi nepastovūs žmonės, o plačią – pamišėliai. Fizionomijos ir eugenikos teorijos, besiremiančios kaukolės studijomis, naudotos etniniam valymams ir antžmonių rasės kūrimui. Nors šios teorijos jau seniai paskelbtos pseudomokslu, ir šiomis dienomis dažnai susiduriame su žmogaus vertinimu pagal jo išvaizdą ir bandymais sukurti tobulesnį žmogų.

Tapydamas autoportretus pagal kitų žmonių kaukolės matmenis, naudodamasis kriminalistinės veido rekonstrukcijos pagal kaukolę metodus, sukūriau poeto Kristijono Donelaičio, politiko ir kompozitoriaus Mykolo Kleopo Oginskio, Lenkijos karaliaus ir Lietuvos didžiojo kunigaikščio Žygimanto Augusto hibridus. Plėtojant temą iškilo etinė kaukolės „skolinimosi“ problema, todėl išbandžiau ir kaukolės pakaitalo „implantavimo“ galimybes. Kruopščiai parinkęs kaukolės funkciją atitinkantį objektą, pasirūpinęs kilmę ir kultūrą atspindinčiais bruožais, sukūriau savęs ir buitinio objekto hibridą.

Pristatydamas projektą parodysiu, kaip gimė autoportretavimo metodas, skirtas kitų individų portretams kurti, ir mėginsiu atskleisti, kaip žmogaus kaukolė lemia jo išvaizdą. Visi, norintys pasimatuoti svetimas kaukoles, galės tai padaryti.

ŽYGIMANTAS AUGUSTINAS studijavo Vilniaus dailės akademijoje, 1998 m. jam suteiktas magistro laipsnis, 2008 m. – menų licenciato laipsnis. Florencijos meno akademijoje (2001 m.) ir Niujorko meno studentų lygoje (2003–2004 m.) studijavo tapybą. Nuo studijų laikų kuria autoportretus, vaizduojančius įvairių socialinių grupių atstovus. Nuo 1999 m. aktyviai dalyvauja parodose Lietuvoje ir užsienyje, yra pelnęs apdovanojimų, tarp jų BP portreto apdovanojimą Londono Nacionalinėje portretų galerijoje 2002 m., Elizabeth Greenshield fondo apdovanojimą 2002 m., prizą už geriausią debiutą Lietuvos profesionaliajame mene 2005 m. Šiuo metu dėsto Vilniaus dailės akademijoje.

The Body as a Signifier of Ideology in the Novel *Roses are Red* by Alfonsas Bieliauskas (1959)

dr. Rasa Baločkaitė

Lithuania

Vytautas Magnus University

rasa15@gmail.com

KEYWORDS: body, class, ideology, proletariat, bourgeoisie

From the perspective of social sciences the body is not a mere biological entity, yet it obeys the social, political and ideological order, becomes signified by it and made its part. Investigations on this subject most often focus on the questioning of hegemonic norms of masculinity and femininity, categories of “whiteness” and “blackness”, etc. Yet in the class and ideological aspect the issue is far less researched: What are the body of proletariat, and what of bourgeoisie? How the political mind determines the body? How ideology is incorporated into the body, and how the body becomes a signifier of political ideology?

Alfonsas Bieliauskas' novel *Roses are Red* (1959) depicts the early Soviet Lithuania, constructing the social difference between *us* – Soviet people, and *them* – anti-Soviet elements, bourgeoisie, class enemies. The difference is established not only on cultural, social and ideological level, but also on corporeal level, thus rendering the body into an instrument that conveys experiences and the consciousness characteristic of a certain class.

The body of *haute bourgeoisie* is represented here after the established clichés of orientalism, as seductive and exotic: the male body is weakly built and spoilt; the female body is overly erotised, of exotic traits, tempting, gentle. The body of *petite bourgeoisie*, in contrast, reminds the representations characteristic of the colonial myth of African Savagery, as it is marked by various defects – angular traits, disproportionate build, too bulky legs, large hips. The defects are partially conditioned by the class situation (the lack of food and sleep), and partially by vicious mind and sexist patriarchal ideology. The body of *haute bourgeoisie* is unnatural, impaired by class privileges, and the body of *petite bourgeoisie* is exhausted by the privation and faulty mind; meanwhile the body of proletariat, hardened by manual labour and everyday voluntary asceticism, represents the imaginary hegemonic version of the normal.

RASA BALOČKAITĖ is an associate professor at Vytautas Magnus University, Department of Social and Political Theory. Her research field includes colonialism, post-colonialism, studies of Soviet and post-Soviet societies, etc. Her research has been published in journals like *Problems of Post Communism*, *Journal of Baltic Studies*, *Slovo*, *Studies of Transition States and Societies*, and *Language Policy*, among others.

Kūnas kaip ideologijos signifikantas Alfonso Bieliausko romane *Rožės žydi raudonai* (1959)

dr. Rasa Baločkaitė

Lietuva

Vytauto Didžiojo universitetas

rasa15@gmail.com

RAKTINIAI ŽODŽIAI: kūnas, klasė, ideologija, proletariatas, buržuazija

Socialinių mokslų požiūriu, kūnas egzistuoja ne vien kaip biologinė duotybė, jis paklūsta socialinei, politinei ir ideologinei tvarkai, yra paženklinamas ir tampa jos dalimi. Šios temos nagrinėjamos kvestionuojant hegemoninio vyriškumo bei moteriškumo normas, analizuojant „whiteness“ bei „blackness“ kategorijas ir kt. Tačiau kur kas rečiau į tai žvelgiama klasiniu-ideologiniu aspektu. Koks yra proletariato ir buržuazijos kūnas? Kaip politinė sąmonė determinuoja kūną? Kaip ideologija inkorporuojama į kūną, ir kaip kūnas tampa politinės ideologijos signifikantu?

Alfonso Bieliausko romane *Rožės žydi raudonai* (1959), kuriame aprašomas ankstyvasis sovietmetis Lietuvoje, konstruojamas socialinis skirtumas tarp *mūsų* – sovietinių žmonių – ir *jų* – antisovietinių elementų, buržuazijos, klasinių priešų. Šis skirtumas įtvirtinamas ne tik kultūriniais, socialiniais, ideologiniais, bet ir kūno lygmeniu, o kūnas tampa klasines patirtis ir klasinę sąmonę išreiškiančiu instrumentu.

Haute bourgeoisie kūnas vaizduojamas atkartojant tradicinės orientalizmo klišes – seksualus ir egzotiškas: vyrų – fiziškai silpnas ir lepus, moterų – perdėtai erotizuotas, egzotiškų bruožų, gundantis, švelnus. *Petite bourgeoisie* kūnas, priešingai, primena kolonijinio laikotarpio „African savagery“ įvaizdžius, jis paženklinamas trūkumų – kampuoti bruožai, neproporcingas sudėjimas, pernelyg stambios kojos ir platūs klubai. Defektus iš dalies

lemia klasinė situacija (maisto, miego trūkumas), iš dalies – klaidinga sąmonė ir seksistinė patriarchalinė ideologija. *Haute bourgeoisie* kūnas yra nenatūralus, susilpnintas jų klasinių privilegijų, *petite bourgeoisie* kūnas – išsekintas trūkumo ir klaidingos sąmonės, o proletariato kūnas, užgrūdintas fizinio darbo ir kasdieninio savanoriško asketizmo, atstovauja įvairioms hegemoninei normalumo versijai.

RASA BALOČKAITĖ yra Vytauto Didžiojo universiteto Socialinės ir politinės teorijos katedros docentė. Jos tyrimų sritys: kolonializmas, postkolonializmas, sovietinių bei posovietinių visuomenių studijos ir kt. Baločkaitės darbai buvo publikuoti žurnaluose *Problems of Post-Communism*, *Journal of Baltic Studies*, *Slovo*, *Studies of Transition States and Societies*, *Language Policy* ir kt.

Imagining the Absence. The Body as a Mnemonic Topography in Contemporary Art from a Post-socialist Context

Ulrike Gerhardt

Germany

Leuphana University of Lüneburg

ulrike.gerhardt@leuphana.de

KEYWORDS: post-socialist condition, *ars memoriae*, index, historiography, body

Since the collapse of the Soviet Union artists have been reacting to the transformations and “interrupted histories” (Badovinac, 2006) of the socialist past. Regarding the complex relationship between the socialist past and its elaboration in contemporary art, art historian Svetlana Kazalarska introduces visual arts as a mnemonic tool related to “memory theatres” that enable the *mise-en-scène* of projections of the socialist past and post-socialist present (Kazalarska, 2009). Various artists and artist collectives who experienced the Soviet occupation and the Iron Curtain during their adolescence are currently working on a performative re-constellation and re-accommodation of the abandoned, denied or overly fetishized things from the past.

While detecting mnemonic techniques within contemporary art from the post-socialist context, my aim is to analyse the bodies’ openness for the “lost” and “unfamiliar” textuality of these reminiscences. Relying on Michel de Certeau’s historiographical operation and Rosalind Krauss’ concept of indexicality, my paper will investigate the body as a carrier of indices leading to absent events from the (post)socialist past. Looking at performance and video art from the Baltics, I will discuss how the body writes spatialized “memory landscapes” beyond signification.

ULRIKE GERHARDT is a cultural theorist, PhD candidate and lecturer at Leuphana University of Lüneburg. She was writing for *11th Istanbul Biennial: The Guide* (2009), *12th Fellbach Triennial* (2013), *KUNST.EE. Magazine of Art and Visual Culture in Estonia*, *Camera Austria* (both 2014), *Body of Work* (2015) and *Art in the Periphery of the Center* (2015), among others. Recent publications: *The Forgotten Pioneer Movement – Guidebook* (co-ed. with Susanne Husse, 2014), *Post-Studio Tales* (co.-ed. with John Beeson, Daniel Falb, and Friedemann Heckel, 2015).

Įsivaizduoti nebuvimą. Kūnas kaip mnemoninė topografija posocialistinių šalių šiuolaikiniame mene

Ulrike Gerhardt

Vokietija

Leufanos universitetas Liuneburge

ulrike.gerhardt@leuphana.de

RAKTINIAI ŽODŽIAI: posocialistinė būklė, *ars memoriae*, indeksas, istoriografija, kūnas

Žlugus Sovietų Sąjungai menininkai ieškojo savo būdų reaguoti į socialistinės praeities transformacijas ir „pertrauktas istorijas“ (Badovinac, 2006). Analizuodama daugialypį santykį tarp socialistinės praeities ir jos interpretacijų šiuolaikiniame mene, meno istorikė Svetlana Kalazarska vizualųjį meną apibūdina kaip savotišką „atminties teatro“ mnemonikos įrankį, kuriuo naudojamos kuriant socialistinės praeities projekcijas ir posocialistinės dabarties pastatymus (Kazalarska, 2009). Menininkai (ir jų kolektyvai), paauglystę praleidę sovietinėje okupacijoje arba už Geležinės uždangos, šiandien ieško, kaip perdėlioti ir naujai pritaikyti apleistus, atmestus arba perdėtai fetišizuotus praeities ženklus.

Posocialistinio konteksto šiuolaikiniame mene ieškodama mnemonikos technikų, siekiu išanalizuoti, kaip kūnai atveriami „prarastam“ ir „nepažįstamam“ šių prisiminimų tekstualumui. Remdamasi Michelio de Certeau istoriografinio proceso ir Rosalind Krauss indeksiškumo sampratomis, šiame pranešime kalbėsiu apie kūną kaip neegzistuojančių (po)socialistinės praeities įvykių indeksą. Analizuodama Baltijos šalių peformansų ir video-meno pavyzdžius aptarsiu, kaip kūnas *rašo* erdvinius „atminties kraštovaizdžius“ anapus signifikacijos.

ULRIKE GERHARDT yra kultūros teoretikė, Leufanos universiteto Liuneburge doktorantė ir dėstytoja. Jos tekstai publikuoti tokiuose leidiniuose kaip *11th Istanbul Biennial: The Guide* (2009), *12th Fellbach Triennial* (2013), *KUNST.EE. Magazine of Art and Visual Culture in Estonia*, *Camera Austria* (abu 2014) *Body of Work* (2015) ir *Art in the Periphery of the Center* (2015). Pastaruoju metu sudaryti leidiniai: *The Forgotten Pioneer Movement – Guidebook* (*Užmirštas pionierių judėjimas – gidas*, kartu su Susanne Husse, 2014), *Post-Studio Tales* (*Poststudijiniai pasakojimai*, kartu su Johnu Beesonu, Danielie Falbu ir Friedemannu Heckeliu, 2015).

Social Critique and a Shift of the Notion of the Body in Lithuanian Contemporary Art

Giedrius Gulbinas

Lithuania

Vilnius Academy of Arts

giedrius.gulbinas@gmail.com

KEYWORDS: revolution, abjectification, identity, trauma, transgression, body boundaries

In the beginning of the 1990's, at the dawn of contemporary art in Lithuania, the artist's body became one of the most common forms of expression and subjects of artists' interest. Over the following two decades, in parallel with significant political, economic and cultural changes and the spread of the critical social theory, artists' attitude towards the body gradually changed and expanded. The euphoria about the cultural rebirth and return to the club of Western civilization, declared by the national liberation movement *Sąjūdis*, was replaced by a more critical attitude towards free market and dominant neo-liberal ideology. Due to the latter shift the identity discourse became one of the most prominent in Lithuanian contemporary art.

Lithuanian artists in their practice commonly employ the artist's body as separated from a personal biography. In this paper I will focus on art practices researching the artist's or anonymous body and attempt to discuss in general terms the shift of the attitude towards the body, in relation to economic, political and cultural processes. I will refer to projects by artist groups "*Žalias lapas*", "*Post-Ars*", "*Coro Collective*" and artists Eglė Rakauskaitė, Evaldas Jansas, Dainius Liškevičius, duo of Valdas Ozarinskas and Aida Čeponytė, duo of Nomedas and Gediminas Urbonas, Adomas Danusevičius, and Ieva Misevičiūtė, among others.

GIEDRIUS GULBINAS is a curator at the National Gallery of Art (Vilnius); since 2013 a PhD candidate at Vilnius Academy of Arts, where he writes a thesis "*The Change of Social Critique in Contemporary Art in Lithuania since 1990's*". In 2007 he graduated from Vilnius Academy of Arts with MA in art history and theory; in 2005–2006 was an exchange student at Dartington College of Arts (UK). Curated and co-curated exhibitions "*Prototypes: ideas, sketches, models and instructions*" (2014) and "*Million and One Day*" (2010); has published articles on institutional aspects of the art world.

Socialinė kritika ir kūno sampratos kaita Lietuvos šiuolaikiniame mene

Giedrius Gulbinas

Lietuva

Vilniaus dailės akademija

giedrius.gulbinas@gmail.com

RAKTINIAI ŽODŽIAI: revoliucija, abjektifikacija, tapatybė, trauma, transgresija, kūno ribos

Menininko kūnas XX a. 9 dešimtmečio pabaigoje, Lietuvos šiuolaikinio meno aušroje, tapo ne tik viena pagrindinių raiškos priemonių, bet svarbiu meninių tyrinėjimų objektu. Per daugiau nei du dešimtmečius, keičiantis politinei, ekonominei bei kultūrinei aplinkai ir plečiantis socialinės kritikos diskursui, keitėsi ir plėtėsi kūno samprata Lietuvos šiuolaikiniame mene. Nacionalinio išsilaisvinimo sąjūdžio skelbtą kultūrinio atgimimo euforiją dėl grįžimo į Vakarų civilizacijos klubą pakeitė kritiškas požiūris į įsitvirtinusių kapitalistinę doktriną. Dinamiška sociokultūrinė raida per pastaruosius 25 metus lėmė tai, kad tapatybės diskursas yra vienas iš ryškiausių šiuolaikinio meno diskursų Lietuvoje.

Įprasta, kad Lietuvos menininkai savo kūną, kaip raiškos priemonę, naudoja dažniausiai atsiedami jį nuo asmeninės biografijos. Šiame pranešime, išryškindamas Lietuvos šiuolaikinio meno praktikas, kurios dėmesį sutelkia į menininko kūną ar abstraktus asmens kūno tyrinėjimą, sieksiu apibendrinti požiūrio į kūną pokyčius, siedamas su socialiniais, ekonominiais ir politiniais procesais. Šiuo aspektu aptarsiu menininkų grupių „Žalias lapas“, „Post-Ars“ ir „Coro Collective“ projektus, Eglės Rakauskaitės, Evaldo Janso, Dainiaus Liškevičiaus, Valdo Ozarinsko bei Aidos Čeponytės, Nomedos bei Gedimino Urbonų, Adomo Danusevičiaus ir levos Misevičiūtės kūriniai.

GIEDRIUS GULBINAS – Nacionalinės dailės galerijos kuratorius. Nuo 2013 m. Vilniaus dailės akademijoje rašo disertaciją „Socialinės problematikos kaita Lietuvos šiuolaikiniame mene nuo XX a. 10 dešimtmečio“. 2007 m. baigė dailės istorijos ir teorijos magistrantūrą VDA. Pagal studentų mainų programą vienus metus studijavo Dartingtono menų koledže (Jungtinė Karalystė). Vienas ir su kitais kuratoriais kuravo parodas „Pirmavaizdžiai: idėjos, eskizai, modeliai ir instrukcijos“ (2014), „Milijonas ir viena diena“ (2010). Yra publikavęs straipsnių meno institucijų klausimais.

Body that Betrays: The Role of the Body in Contemporary Crime Fiction

Miglė Anušauskaitė

Lithuania

migle.anusauskaite@gmail.com

KEYWORDS: crime, fiction, body, dualistic, rationality

Most of the narratives in crime fiction contain at least one murder, so the presence of a dead body seems like a prerequisite for a narrative to unfold. The criminal, however, is absent until s/he normally becomes identified at the end of the story.

Contemporary crime fiction tends to focus on the *mind* of the criminal (in regard to her/his psychological states, personal narrative, motives etc.). And yet despite that the understanding of the mind of the criminal often serves as a *key* to her/his identity, the evidence can be obtained and the sentence passed only because of the traces left by her/his body. Therefore a particular attention must be paid to the idiosyncratic time and space moment, where the body of the criminal meets that of a victim. Their mutual contact leaves physical traces on each other – traces that can be read and interpreted by professionals.

Police procedural is a subgenre of crime fiction that depicts the work of forensic anthropologists and crime scene investigators among others. The paper will focus on the crime fiction novels by Patricia Cornwell, Kathy Reichs and Jeffrey Deaver, exploring the role of the body in the narratives as well as drawing certain parallels with A. C. Doyle's "tales of rationality".

MIGLĖ ANUŠAUSKAITĖ got an MA in semiotics in A. J. Greimas Centre of Semiotics and Literary Theory (Vilnius University). She is interested in semiotics of popular culture, having analysed the metaphors in news columns for her BA thesis and the limits of delinquency in contemporary crime fiction for her MA thesis. She is an avid reader of the latter both for pleasure and for academic purposes.

Kūnas išdavikas: kūniškumo raiška šiuolaikiniuose kriminaliniuose romanuose

Miglė Anušauskaitė

Lietuva

migle.anusauskaite@gmail.com

RAKTINIAI ŽODŽIAI: kriminaliniai romanai, kūnas, dualizmas, racionalumas

Žodis „kūnas“ kriminaliniuose romanuose pirmiausia vartojamas kaip žodžio „lavonas“ sinonimas. Kadangi šio žanro kūriniams būdinga bent viena žmogžudystė, lavonas, arba kūnas, tampa viena iš pagrindinių priemonių išjudinti siužetą. O nusikaltėlio tapatybė klasikiniuose siužetuose iš pradžių nežinoma ir atskleidžiama tik pabaigoje.

Šiuolaikiniuose kriminaliniuose romanuose daugiausia dėmesio skiriama nusikaltėlio protui, jo asmeninei istorijai, psichologinei būklei, motyvams ir t. t. Teisingas nusikaltėlio psichologijos supratimas dažnai būna raktas į jo tapatybę, tačiau bausmė gali būti paskirta tik kai yra pakankamai įrodymų, kurie paprastai surenkami būtent dėl to, kad nusikaltėlio kūnas, jam pačiam to nenorint, erdvėje palieka ženklus. Vadinas, ypatingas dėmesys turi būti skirtas tai laiko ir erdvės atkarpai, kai nusikaltėlio kūnas sutinka aukos kūną. Šio kontakto metu jiedu palieka pėdsakus vienas ant kito – pėdsakus, kuriuos gali „perskaityti“ specialistai.

Procedūrinis detektyvas – tai toks kriminalinis romanas, kuriame pagrindinių veikėjų profesijos, be kitų, gali būti ir teismo medicinos ekspertas arba nusikaltimo vietos tyrėjas. Pranešime bus kalbama apie kūniškumo raišką Patricijos Cornwell, Kathy Reichs, Jeffrey Deaverio kūriniuose, nutiesiant keletą paralelių su A. C. Doyle'io „racionaliomis istorijomis“.

MIGLĖ ANUŠAUSKAITĖ baigė semiotikos magistrantūrą A. J. Greimo semiotikos ir literatūros teorijos centre Vilniaus Universitete. Domisi populiariosios kultūros semiotika. Taikydama šį metodą savo bakalauro baigiamajame darbe ji tyrė žiniasklaidoje vartojamas metaforas, o magistro baigiamajame darbe – nusikalstamumo ribas šiuolaikiniuose kriminaliniuose romanuose. Pastarojo žanro kūriniai ją domina ir kaip laisvalaikio skaitiniai, ir kaip tyrimų objektas.

Where Are We? In What Time Are We? The Place of the Spectator in James Coleman's "Box (AHHARETURNABOUT)" (1977)

dr. Linda Schädler

Switzerland

Institute of Art History, University of Zurich

linda.schaedler@uzh.ch

KEYWORDS: black box, sound, place of the spectator, historical/present time, heterotopia

The spectator in James Coleman's audiovisual work "Box (AHHARETURNABOUT)" is destabilised on various levels. Since the work is installed in a pitch-dark black box, the viewer can hardly orientate her/himself, let alone see other people. Similarly to a stroboscope, one is confronted with short sequences of historical footage, alternating with equally brief black sequences. Together with the extraordinary loud sound of a recorded voice and of hollow strokes reminding of heartbeats, the installation is fully unsettling the spectator. One feels uncanny, and loses control of the place and time. Albeit the film sequences are historical, one cannot help but feel floating between historical and present time and place.

In my talk, I will elaborate on how Coleman is able to create a space that is neither virtual nor real. As I will show, the way he treats the body of the spectator in the black box is crucial. Interestingly, he is not only destabilising her/his physical and psychological awareness of being present, but is directly linking the body to the work: e.g., the beat time of the strokes has been chosen carefully so that the heartbeat of the spectator would synchronise with it. Focusing on elements like this I will discuss the work in relation to Michel Foucault's concept of heterotopia (1984). Finally, I will elaborate on the application of Boris Groys' theory on the aesthetics of video installations (2001).

LINDA SCHÄDLER is a research associate in the Department of Modern and Contemporary Art, Institute of Art History, University of Zurich. Previously she has worked as a postdoctoral fellow in the Department of the History of Art and Architecture at the ETH Zurich. Before she began her doctoral dissertation "James Coleman and the Anamorphosis. The 'View from the Side'" (Munich 2013), she was a curator and associate curator at Kunsthaus Zurich. She works as a freelance journalist and author on art issues. Her current research project focuses on iconoclastic strategies (especially through sound) of contemporary artists.

Kur mes? Kokiam mes laike? Žiūrovo vieta Jameso Colemano kūrinys „Box (AHHARETURNABOUT)“ (1977)

dr. Linda Schädler

Šveicarija

Meno istorijos institutas, Ciuricho universitetas

linda.schaedler@uzh.ch

RAKTINIAI ŽODŽIAI: juodoji dėžė, garsas, žiūrovo vieta, istorinis ir dabarties laikas, heterotopija

Jameso Colemano audiovizualinis kūrinys „Box (AHHARETURNABOUT)“ keliais lygmenimis išbalansuoja žiūrovą. Kadangi kūrinys yra instaliuojamas aklina tamsioje juodojoje dėžėje, žiūrovas vargiai gali orientuotis pats, ir juo labiau – matyti kitus žiūrovus. Panašiai kaip stroboskope, žiūrovas mato trumpas istorinių vaizdų serijas, kurias keičia tokie pat trumpi juodumos mirksniai. Girdimas itin garsus balso ir širdies dūžius primenančių smūgių įrašas. Visa tai drauge visiškai sutrikdo žiūrovą. Ji/s pasijunta nejaukiai, praranda erdvės ir laiko kontrolę. Nors filmo ištraukos yra istorinės, žiūrovas tariasi plūduriuojąs kažkur tarp istorinio ir dabarties laiko bei erdvės.

Savo pranešime analizuosiu, kaip Colemanui pavyksta sukurti erdvę, kuri yra nei virtuali, nei reali. Parodysiu, kad čia itin svarbu, kaip jis traktuoja žiūrovo kūną juodojoje dėžėje. Įdomu tai, kad jis ne tik sutrikdo jo/s fizinį ir psichologinį buvimą čia ir dabar pojūtį, bet ir tiesiogiai susieja kūną su kūriniu: pvz., dūžių intervalai kruopščiai parinkti taip, kad žiūrovo širdis būtų priversta su jais sichronizuotis. Sutelkdama dėmesį į panašius elementus, aš analizuosiu kūrinį įvesdama Michelio Foucault heterotopijos sąvoką (1984). Taip pat išnagrinėsiu, kaip čia gali būti taikoma Boriso Groysso videoinstaliacijų estetikos samprata (2001).

LINDA SCHÄDLER yra Modernaus ir šiuolaikinio meno katedros Ciuricho universiteto Meno istorijos institute mokslo darbuotoja. Anksčiau ji dirbo podoktorantūros stažuotoja Meno ir architektūros istorijos katedroje Ciuricho technikos universitete (ETH Zürich). Prieš pradėdama savo daktaro disertaciją „James Coleman and the Anamorphosis. The ‘View from the Side’“ (Miunchenas, 2013), ji dirbo kuratore Ciuricho meno centre (Kunsthau Zürich). Schädler yra nepriklausoma žurnalistė, parašiusi ne vieną publikaciją meno tema. Savo dabartiniame projekte tiria šiuolaikinių menininkų ikonoklastines strategijas (ypač, kai naudojamas garsas).

Mind-specific Art, or When a Participant Becomes the Medium

Dovilė Tumpytė

Lithuania

Vilnius Academy of Arts

d.tumpyte@gmail.com

KEYWORDS: mind-specific art, embodiment, participant, medium, temporality

The paper deals with a theoretical problem: the coining of new terms and expanding the existing ones in order to reflect upon processes of contemporary art. Within contemporary art practices one comes across the instrumentalization of *participant's* mind, as a subjective, liquid and intangible medium. The participant (one's embodied mind) becomes a particular material of an art piece. An artist creates a "device" (a script, a story line, a specific way of mediation, etc.) as a commonality that becomes actualized as an art piece only via interaction with the participant ("the material"). Every time iterating the commonality, this interaction stimulates various physiological and/or psychological senses that result in an *embodied experience* – i.e. an art piece that is always singular and unique, and universal in its singularity.

The instrumentalization of participant's mind I would see as a fundamental and crucial shift in the art paradigm. Such quality of art necessitates a new concept of *mind-specific art* to be defined and its limits to be tested. Mind-specific art is not material, reproducible, nor directly available for theoretical reflection. Though it is being *embodied* in the participant, it still remains ephemeral. An art piece becomes a "black box" for a theoretician: its content can be accessed only via a story told by the participant.

Mind-specific art not only expands art practices adding new mediality to it, but in the name of the art world it also "occupies" a new territory, that of participant's brain. The role of the spectator undergoes a radical change: in order to activate a "device" set by an artist, the body and mind not only participates, performs and perceives, but in a subjective way also creates an art piece and finally stores it. Approaching the perceiver's body as a medium of an artwork, I will discuss the temporality (and temporariness) of mind-specific art employing theories of memory culture: in what sense the medium of perceiver's body is specific; how the notion of spectator is being expanded in the context of mind-specific art; and what is the "expiry date" of an embodied art piece?

DOVILĖ TUMPYTĖ is an art researcher, curator and lecturer. Since 2013 she is writing a PhD thesis at Vilnius Academy of Arts, developing a concept of *mind-specific art* through the research of contemporary art practices that instrumentalize participant's mind. In 2007–2011 she was a head of the Information Centre for Contemporary Art that organizes and distributes information on Lithuanian modern and contemporary artists; until January 2015 worked at the National Gallery of Art, curated and organised modern and contemporary art projects, series of lectures and seminars. Since 2003 she contributes to Lithuanian cultural press and exhibition catalogues; a member of AICA Lithuania since 2013.

Sąmonės menas, arba Kai dalyvis tampa kūrinio laikmena

Dovilė Tumpytė

Lietuva

Vilniaus dailės akademija

d.tumpyte@gmail.com

RAKTINIAI ŽODŽIAI: sąmonės menas, įkūnijimas, dalyvis, laikmena, laikiškumas

Pranešime keliama menotyros problema – naujų terminų kūrimas ir esančių praplėtimas apmąstant šiuolaikinio meno praktikų procesus. Šiuolaikybėje aptinku meno praktikų, kurios ima instrumentiškai naudoti *dalyvio* sąmonę – subjektyvią, taktišką ir neapčiuopiamą terpę. Dalyvis (jo įkūnyta sąmonė) tampa savita meno kūrinio medžiaga. Menininkas sukuria meno kūrinio „programą“ (scenarijų, siužetinę liniją, specifinį medijavimo būdą ir kt.) kaip bendrybę, įgyvendinamą tik sąveikaujant su dalyviu („medžiaga“). Tokios sąveikos metu, kas sykį pakartojant bendrybę, įvairiais fiziologiniais ir (arba) psichiniais pojūčiais su(si)kuriami paskira ir unikali, tačiau kartu savo singuliarumu universali *įkūnyta patirtis* – meno kūrinys.

Dalyvio sąmonės instrumentalizavimą laikau esminiu ir išskirtiniu meno paradigmos lūžiu, leidžiančiu pasiūlyti naują tokias praktikas apglėbiančią – *sąmonės meno (mind-specific art)* – sąvoką ir išbandyti jos ribas. Sąmonės menas nėra medžiaginis, jo neįmanoma reprodukuoti, jis nėra tiesiogiai pasiekiamas teoretiko refleksijai. Nors ir tampa *įkūnytu* (galimai ir *įsisąmonintu*) kūrinio dalyvio kūne, jis yra efemeriškas. Menotyrininkui jis

tampa „juodąją dėžę“, kurios turinį atskleidžia tik dalyvio pasakojimas. Sąmonės menas ne tik praplečia meno praktikų ribas medialumo aspektu, jis meno pasaulio vardu „okupuoja“ dar vieną teritoriją – dalyvio smegenis. Žiūrovo vaidmuo keičiasi radikaliai: aktyvuojant menininko „programą“, kūnas ir sąmonė ne tik dalyvauja, atlieka ir suvokia, bet ir subjektyviai kuria patį kūrinį, galiausiai atlieka ir jo saugojimo funkciją. Suvokėjo kūną vadindama meno kūrinio laikmena, pranešime svarstysiu *sąmonės meno* laikiškumo (ir laikinumo) klausimą, pasitelkdama atminties kultūros teorijas: kuo ypatinga suvokėjo kūno laikmena, kaip plečiasi žiūrovo samprata atsiradus sąmonės menui, koks yra įkūnyto kūrinio „galiojimo“ terminas?

DOVILĖ TUMPYTĖ – menotyrininkė ir kuratorė, lektorė. Menotyros doktorantūroje (Vilniaus dailės akademija, nuo 2013) plėtoja *sąmonės meno* (*mind-specific art*) sampratą, tirdama į suvokėjo sąmonę instrumentiškai orientuotas šiuolaikinio meno praktikas. 2007–2011 m. vadovavo Šiuolaikinės dailės informacijos centrui, kuris sistemina ir skleidžia informaciją apie Lietuvos modernaus ir šiuolaikinio meno kūrėjus, iki 2015 m. dirbo Nacionalinėje dailės galerijoje, kuravo ir organizavo modernaus ir šiuolaikinio meno projektus, paskaitų ir seminarų ciklus. Nuo 2003 m. rašo Lietuvos kultūros spaudai, Lietuvos ir tarptautinių meno parodų katalogams. Nuo 2013 m. Lietuvos AICA sekcijos narė.

The Art of Transcendence in Bodybuilding by the Examples of Eugen Sandow, Arnold Schwarzenegger, and Lisa Lyon

dr. Jörg Scheller

Switzerland

Zurich University of the Arts (ZHdK)

joerg.scheller@zhdk.ch

In his novel *Submission*, Michel Houellebecq has one protagonist say: "Transcendence means a selective advantage in sexual reproduction". By linking biology and transcendence, Houellebecq suggests that transcendence is not limited to the metaphysical sphere, but extends to the realm of the body. It has often been argued that in modern physical culture since the 19th century, the valorization and aestheticization of the human body has correlated with the de-valorization of transcendence. However, this paper argues that modern physical culture remains deeply rooted in the idea of transcendence.

Physical transcendence implies transgressing the individual body, not only through sexual reproduction, but also through asceticism and exercise aimed at elevating the body. Especially bodybuilding, the epitome of modern physical culture, can be interpreted as an attempt to overcome the deficiencies of the body through rigorous training, asceticism, and aestheticization, and thus to sublimate the body into a timeless statue. Bodybuilders form their bodies strategically and relentlessly. The notion of "form" has, since Plato and Aristotle, been subsumed under the category of "spirit". Hence even physical training reverberates with transcendent overtones. The originator of bodybuilding, Eugen Sandow (1867–1925) and his postmodern successors such as Arnold Schwarzenegger (*1947) and Lisa Lyon (*1953), can be considered as paradoxical body and transcendence artists who, as sculptors of their own existence, conflate the sacral with the profane. In the carnal art of bodybuilding, flesh is transcended through the flesh.

JÖRG SCHELLER is a tenured lecturer in art history and head of the photography specialization at the Zurich University of the Arts. In 2013 he was the curator of the Salon Suisse at the 55th Venice Art Biennale. He was awarded PhD in 2011 for a thesis on Arnold Schwarzenegger. Among his latest book publications are: *Anything Grows. 15 Essays zur Geschichte, Ästhetik und Bedeutung des Bartes* (2014, ed. with Alexander Schwinghammer); *Arnold Schwarzenegger oder Die Kunst, ein Leben zu stemmen* (2012); *No Sports! Zur Ästhetik des Bodybuildings* (2010). He lives in Berne.

Transcendencijos menas kultūrizme: Eugeno Sandow, Arnoldo Schwarzeneggerio ir Lisos Lyon atvejai

dr. Jörg Scheller

Šveicarija

Ziuricho menų universitetas (ZHdK)

joerg.scheller@zhdk.ch

Vienas pagrindinių Michelio Houlebecqo romano *Soumission (Paklusimas, 2015)* veikėjų tvirtina: „Transcendencija – tai selekcinis pranašumas lytinėje reprodukcijoje“. Susiedamas biologiją ir transcendenciją Houlebecqas pareiškia, kad transcendencija nėra vien metafizikos, bet ir kūno sritis. Ne sykį buvo tvirtinta, kad sulig XIX a. moderniosios fizinės kultūros pradėtu žmogaus kūno vertės iškelimu ir estetizavimu transcendencija buvo nuvertinta. Tačiau šiame pranešime teigiama, kad moderni fizinė kultūra tebėra giliai įsišaknijusi transcendencijos idėjoje.

Fizinė transcendencija reiškia individualaus kūno peržengimą – ne tik per lytinę reprodukciją, bet ir per estetizavimą bei pratimus, skirtus tobulinti kūną. Ypač kultūrizmas, moderniosios fizinės kultūros išraiška, gali būti interpretuojamas kaip pastanga griežtomis treniruotėmis, asketizmu ir estetizavimu įveikti kūno trūkumus ir paversti jį belaike statula. Kultūristai strategiškai ir nepalenkiamai formuoja savo kūnus. Nuo Platono ir Aristotelio laikų „formas“ sąvoka priskiriama „dvasios“ kategorijai. Vadinasi, net fizinės treniruotės suskamba transcendentine gaida. Kultūrizmo pradininkas Eugenius Sandow (1867–1925) ir jo postmodernieji pasekėjai, tokie kaip Arnoldas Schwarzeneggeris (g. 1947) ir Lisa Lyon (g. 1953), gali būti laikomi paradoksaliais kūno ir transcendencijos menininkais, savo pačių būties skulptoriais, sujungiančiais sakralumą su pasaulietišku. Kūniškame kultūrizmo mene kūnas yra peržengiamas per kūną.

JÖRGAS SCHELLERIS yra meno istorijos dėstytojas ir fotografijos specializacijos vedėjas Ciuricho menų universitete. 2013 m. jis kuravo Šveicarijos nacionalinį paviljoną lydinčią pokalbių ir renginių programą „Salon Suisse“ 55-ojoje Venecijos meno bienalėje. 2011 m. apsigynė daktaro disertaciją apie Arnoldą Schwarzeneggerį. Pastarųjų metų publikacijos: *Anything Grows. 15 Essays zur Geschichte, Ästhetik und Bedeutung des Bartes* (2014, sud. kartu su Alexanderiu Schwinghammeriu); *Arnold Schwarzenegger oder Die Kunst, ein Leben zu stemmen* (2012); *No Sports! Zur Ästhetik des Bodybuildings* (2010). Gyvena Berne.

Gold, Crimson and Ivory: The Ideal of Female Beauty and its Material Culture in the 16th Century Italy and France

Lorenza Gay

United Kingdom

The Warburg Institute, University of London

lorenza.gay@gmail.com

KEYWORDS: female beauty, iconography, material culture, Renaissance Italy, school of Fontainebleau (France)

60 The paper will explore the two ways in which female beauty was seen and approached in the 16th c. Italy and France. *Secreti*, a genre of literature focusing on cosmetic remedies and medicinal recipes, much of which was written by women including Isabella Cortese, is an important source here and will be considered given that it presents the reader with a very interesting interpretation of the subject of female beauty, highly different from what appears in the treatises on female beauty written by poets and learned men of the time. In the latter case the idea of female beauty is usually approached from the only one perspective: women are represented as objects of contemplation or moralization. Thus, women were portrayed both as static beauties, as beings passive in respect to the male gaze and, in *Secreti* literature, as women in their private sphere, where a dynamic image of female beauty is highlighted.

Taking this into consideration, I will analyse three allegorical portraits from the school of Fontainebleau, all entitled “La Dame à sa toilette”. The appearance of the sitters will be compared to the treatises written at the time on the female body, such as Agnolo Firenzuola’s *Dialogo sulla bellezza delle donne*, Brantome’s *Des dames gallants* and the *Blasons* by Clement Marot. Finally, evidence provided by the remaining material culture related to beauty will be examined along the analysis of the objects depicted, discussing their function, symbolism and relationship to the sitter.

LORENZA GAY is a PhD student at the Warburg Institute, School of Advanced Studies, University of London. Her PhD research is focused on the reception of medieval euhemerism in the Renaissance period in both literature and iconography. She recently completed an MA in Art History, Curatorship and Renaissance Culture at the Warburg Institute in

collaboration with the National Gallery of London. Prior to this she received an MA in Art History and a BA in Cultural Heritage from the Università Cattolica del Sacro Cuore in Milan. She has worked at the Poldi Pezzoli Museum in Milan as Curatorial Assistant.

Auksas, raudonis ir dramblio kaulas: moters grožio idealas ir jo medžiaginė kultūra XVI a. Italijoje ir Prancūzijoje

Lorenza Gay

Jungtinė Karalystė

Varburgo institutas, Londono universitetas

lorenza.gay@gmail.com

RAKTINIAI ŽODŽIAI: moters grožis, ikonografija, medžiaginė kultūra, Renesanso Italija, Fontenblo mokykla (Prancūzija)

Pranešime aptariami du požiūriai į moters grožį XVI a. Italijoje ir Prancūzijoje. *Secreti*, kosmetikos priemonėms ir vaistiniams receptams skirtas literatūros žanras, kurį daugiausia rašė moterys, tarp jų ir Isabella Cortese, čia bus analizuojamas kaip svarbus šaltinis, atsižvelgiant į tai, kad šioje literatūroje pateikiama moters grožio interpretaciją gerokai skyrėsi nuo to, ką apie moters grožį savo traktatuose rašė to meto poetai ir mokyti vyrai. Pastaruoju atveju į moters grožį paprastai buvo žvelgiama tik iš vienos perspektyvos: reprezentuojant jas kaip apmąstymo arba moralizavimo objektus. Taigi moterys buvo vaizduojamos ir kaip statiškos gražuolės, pasyvios, vyro žvilgsniui išstatytos būtybės, ir, *Secreti* literatūroje, kaip moterys savo privačioje sferoje, pabrėžiant dinamišką moters grožio sampratą.

Turėdama tai omenyje, aš analizuosiu tris Fontenblo mokyklos alegorinius portretus, visus tuo pačiu pavadinimu: „La Dame à sa toilette“ („Besigražinanti dama“). Pozuotojų išvaizda bus gretinama su to meto traktatais apie moters kūną, tokiais kaip Agnolo Firenzuolos *Dialogo sulla bellezza delle donne*, Brantome's *Des dames gallants* ir Clemento Marot *Blasons*. Bus analizuojama išlikusi su grožiu susijusi medžiaginė kultūra sykiu su paveiksluose vaizduojamais daiktais, aptariant jų funkcijas, simbolizmą ir santykį su pozuotoja.

LORENZA GAY studijuoja doktorantūrą Londono universiteto Varburgo institute. Jos disertacijos tema yra viduramžių euhemerizmo interpretacija Renesanso literatūroje ir ikonografijoje. Ji baigė bendrą Varburgo instituto ir Nacionalinės galerijos Londone meno istorijos, kuratorystės ir Renesanso kultūros magistro programą. Prieš tai ji buvo baigusi meno istorijos magistrantūrą ir kultūros paveldo bakalauro studijas Švč. Širdies katalikiškajame universitete Milane. Yra dirbusi Poldi Pezzoli muziejuje Milane kuratoriaus asistente.

The Body in the Mirror – “Not Here, Not There, and Right Now”

Indrė Užuotaitė

Lithuania

Vilnius Academy of Arts

indre.uzuotaite@gmail.com

KEYWORDS: mirror, reflection, interior, representation, Lithuania

No history of the mirror, as an applied artwork, has been yet written in Lithuania. This “multidimensional” object though opens up vast possibilities for interpretation and interdisciplinary research. This paper aims to briefly present three variant histories of the mirror, as defined by notions of time, place and body.

Time in the mirror is suspended to a single moment – the reflection exists until the reflected body changes its position. Hence, the body’s representation here is rather temporary; nevertheless this was where self-portraiture and snapshot photography originated: for the development of these visual artefacts the mirror was both a predecessor and a tool.

The human body, or rather the face was the first object to be reflected in the mirror. With the development of the technology of glass mirrors, the surface of the mirror gradually enlarged and became flatter, opening up a new “body geography”. Therefore the body in the mirror may be discussed both as a person, a mirror’s holder, and as a place, or space, tracked by an eye. The history of the mirror in Lithuania started in the richest and most influential social strata, as the mirror was for a long time a luxury and prestigious good. In the 17–19th century mirrors were reflecting the bodies of persons of rank, bourgeois and noblemen. In the late 19–early 20th century miscellaneous bodies started to look at the mirror: as the social circles of the mirror’s users enlarged, it became a necessity instead of a luxury.

The mirror also changed the space around the onlooker’s body, i.e. the interior. The body was the primary space in the mirror for an eye to discover and to explore: the mirror was the first “reliable” witness of body shapes – before one had to rely on others’ gazes. The mirror’s surface creates a (illusionary) space in front of the observer that is actually *behind* her/him: the interior is seen from a new perspective. Historically this affected certain details of the interior, its architectural layout, lighting, and décor.

INDRĖ UŽUOTAITĖ is a final year PhD student in art history at Vilnius Academy of Arts. The subject of her doctoral thesis is the social history of the mirror in the 17–early 20th century Lithuania. 2008 she graduated from the History Department at Vilnius University with BA in cultural history and anthropology; 2010 got an MA in heritage protection. For her MA thesis she started the research on the heritage of mirrors, and has continued it for her PhD. 2011–2014 she worked in the Centre of Cultural Heritage as a monument conservator; since 2013 is a lecturer in heritage protection and museology at Lithuanian University of Educational Sciences.

Kūnas veidrodyje – „ne čia, ne ten ir tik dabar“

Indrė Užutaitė

Lietuva

Vilniaus Dailės akademija

indre.uzuotaite@gmail.com

64

RAKTINIAI ŽODŽIAI: veidrodis, atspindys, interjeras, reprezentacija, Lietuva

Veidrodžio, taikomosios dailės kūrinio, istorija Lietuvoje iki šiol neparašyta. Šis „daugiabriaunis“ objektas suteikia itin plačias interpretacijos ir tarpdisciplininių tyrimų galimybes. Taigi, šio pranešimo tikslas – trumpai pristatyti tris galimus veidrodžio istorijos variantus, kuriuos apibrėžia laiko, vietos ir kūno sampratos.

Laikas veidrodžio atspindyje sutraukiamas iki akimirkos – atspindys egzistuoja tol, kol kūnas nepakeičia pozicijos. Tai itin laikina kūno reprezentacija, tačiau būtent ji davė pradžią autoportretui bei momentinei fotografijai – šių vizualiosios kultūros reiškinių istorijoje veidrodis buvo ir pirmtakas, ir įrankis.

Žmogaus kūnas, tiksliau, jo veidas – pirmasis veidrodinio atspindžio objektas. Tobulėjant stiklinių veidrodžių gamybos technologijai, didėjo ir plokštėjo veidrodžio paviršius – atsivėrė nauja „kūno geografija“. Todėl kūną veidrodyje galima aptarti ir kaip asmenį, turėjusį veidrodį, ir kaip vietą, tiksliau erdvę, atrandamą žvilgsniu. Veidrodžio istorija Lietuvoje prasidėjo nuo turtingiausių bei įtakingiausių socialinių sluoksnių, nes šis dirbinys ilgai laikytas prabangos ir prestižo preke. XVII–XIX a. veidrodis atspindėjo turtingų ir įtakingų miestiečių bei didikų atvaizdus. XIX a.

pab.–XX a. pr. priešais veidrodį stovėjo įvairesni kūnai – socialinis veidrodžių vartotojų ratas gerokai išsiplėtė, paversdamas veidrodį būtinybe.

Veidrodis keitė ir kūno sampratą, ir erdvę, kurioje jis buvo – interjerą. Kūnas veidrodyje virto vieta, tiksliau erdve, kurią pirmą kartą atrado ir tyrinėjo savas žvilgsnis: veidrodis yra pirmas „patikimas“ žmogaus kūno formų liudytojas, iki tol buvo pasitikima kitų žvilgsniais. Veidrodinė plokštuma priešais stebėtoją sukuria erdvę (arba jos iliuziją), esančią už suvokėjo, – interjeras atsiskleidžia naujais rakursais. Tai paveikė konkrečias interjero detales – architektūrinį išplanavimą, apšvietimą ir dekoru elementų išdėstymą.

INDRĖ UŽUOTAITĖ studijuoja Vilniaus dailės akademijos menotyros doktorantūroje. Disertacijos tema – socialinis veidrodžio istorijos aspektas Lietuvoje XVII a.–XX a. pr. 2008 m. Vilniaus universiteto Istorijos fakultete baigė Kultūros istorijos ir antropologijos bakalauro studijas, 2010 m. – Paveldosaugos magistrantūrą. Pastarųjų studijų metu pradėtą veidrodžių paveldo tyrimą tęsia ir doktorantūroje, yra jį ne kartą viešinusi straipsniuose mokslo periodikoje. 2011–2014 m. dirbo paminklotvarkininke Kultūros paveldo centre. Nuo 2013 m. Lietuvos edukologijos universitete dėsto paveldosaugos ir muziejininkystės pagrindų kursą.

The Naked Body in Art and Society of the 1920–30s Lithuania: Images of Olga Švede-Dubeneckienė-Kalpokienė (1891–1967)

Ieva Burbaitė

Lithuania

Vilnius Academy of Arts

ieva.burbaite@gmail.com

KEYWORDS: nude, photography, body, portrait, painting

Building upon remaining photographs, artworks, reminiscences by contemporaries, and other written sources the paper will discuss the representation of the naked body in visual arts and its public reception in the 1920–30s Lithuania. Nude photographs of the Russian born ballet-dancer and painter Olga Švede-Dubeneckienė-Kalpokienė (1891–1967) become here an impetus to discuss what might have been the reasons for a woman to undress in front of the camera and what meaning such an act had. The paper will analyse the general attitude towards the naked body made public, referring to the origins of the movement of nude aesthetics and naturism and the spread of its ideas in the interwar Lithuania. The research of the little known visual material has provided with a new knowledge that allowed the revision of some erroneous facts established in Lithuanian art history, including the biographies of Dubeneckienė-Kalpokienė and her spouses, the architect Vladimiras Dubeneckis (1888–1932) and the painter Petras Kalpokas (1880–1945).

The interwar photographers, both professionals and amateurs (B. Buračas, G. Bagdonavičius, D. Tarabildienė, V. Šleivyte, V. Uždavins, A. Poška), did not publicise (self)nude photographs neither in exhibitions nor in the press. Only with the beginning of the 21st century nude photographs discovered in archives of female artists and wanderers contributed to the history of nude photography in Lithuania. Nevertheless, no profound study on this period has been made. Hence this paper aims to survey the representation of the naked body in the interwar Lithuanian art and photography, and its relevance in the press and art education of the time.

IEVA BURBAITĖ currently writes her PhD thesis in art history at Vilnius Academy of Arts. Her main research interests are: the body of work by interwar female artists, the interwar art life, the history of photography of the early 20th century, photography by women.

Nuogo kūno problema XX a. 3–4 dešimtmečio Lietuvos dailėje ir visuomenėje: Olgos Švede-Dubeneckienės-Kalpokiienės (1891–1967) atvaizdų atvejis

Ieva Burbaitė

Lietuva

Vilniaus dailės akademija

ieva.burbaite@gmail.com

RAKTINIAI ŽODŽIAI: aktas, fotografija, kūnas, portretas, tapyba

Remiantis išlikusiomis fotografijomis, dailės kūriniams, amžininkų atsiminimais, kita literatūra ir periodika, pranešime aptariamas nuogo modelio vaizdavimo klausimas XX a. 3–4 dešimtmečio Lietuvos dailėje ir jo recepcija visuomenėje. Analizuojant fotografuotų aktų, kuriems pozavo rusų kilmės balerina ir dailininkė Olga Švede-Dubeneckienė-Kalpokiene (1891–1967), pavyzdžius, svarstoma, ką liudijo moters apsinuoginimas prieš objektyvą ir kokie galėjo būti tokio poelgio motyvai. Bus aptartas visuomenės požiūris į nuogą kūną viešajame diskurse, paminėtos nuogo kūno estetikos ir nudizmo judėjimo ištakos bei idėjų sklaidos momentai tarpukario Lietuvoje. Kadangi mažai žinomos vaizdinės medžiagos tyrimai suteikė naujų žinių, pranešime bus pakoreguotos kai kurios Lietuvos dailės istorijoje įsitvirtinusios klaidingos datos, patikslinti Dubeneckienės-Kalpokiienės ir abiejų jos sutuoktinių – architekto Vladimiro Dubeneckio (1888–1932) bei tapytojo Petro Kalpoko (1880–1945) biografijų faktai.

Tarpukario Lietuvos profesionalūs fotografai ir mėgėjai (B. Buračas, G. Bagdonavičius, D. Tarabildienė, V. Šleivyte, V. Uždavinys, A. Poška) neviešino (auto)aktų nuotraukų, neekspozavo jų parodose, nepublikavo ir spaudoje. Tik peržengus XXI a. slenkstį dailininkų ir keliautojų fotoarchyvuose atrastos niu nuotraukos ėmė pildyti naują puslapį, skirtą akto fotografijos istorijai tarpukario Lietuvoje. Tačiau be pavienio Skirmanto Valiulio ir Stanislovo Žvirgždo straipsnio „Geismai ir grožis Lietuvos fotografijoje“ (*Fotografijos slėpiniai II*, 2006), taip ir neturime studijos, apibendrinančios akto fotografiją XX a. 3–4 dešimtmečiais. Taigi pasirinktas konferencijos pranešimo objektas – Dubeneckienės-Kalpokiienės aktai – leidžia apžvelgti nuogo kūno fiksavimo bei vaizdavimo klausimą tarpukario Lietuvos dailėje, fotografijoje, spaudoje, apskritai dailės mokymo sistemoje.

IEVA BURBAITĖ yra Vilniaus dailės akademijos Menotyros krypties doktorantė. Pagrindinės mokslinių interesų kryptys: tarpukario moterų dailė ir dailės gyvenimo tyrimai, XX a. I pusės fotografijos istorija, moterų fotografija.

Here and There: Two Works, Ten Countries

dr. Angela Bartram and dr. Mary O'Neill

United Kingdom

University of Lincoln

abartram@lincoln.ac.uk, moneill@lincoln.ac.uk

The presence of the performing body is central to the experience of live art. It is this distinctive quality that enables an audience to engage with an unmediated work that incorporates contingencies of site and response. In this performance/paper we will discuss two works by Bartram O'Neill (the authors' collaborative name) that address the myth of presence through an interrogation of 'liveness' and what it constitutes in art practice when reliant on technological means.

In 2013 Bartram O'Neill performed "I, I am, I am here, I am speaking here" as part of "Performa 1", Art Basel Miami (USA). This was performed remotely, from the UK through two 'bodies' in Miami. Unlike the theatrical tradition of script, rehearsal, interpretation etc. this work required these 'bodies' to act as channels and 'puppets' for the performers in the UK. Using text messaging and Skype, the UK based 'performers' and authors of the work communicated to the audience in Miami through their Miami based translators. Meanwhile the UK authors listened to the performance through a telephone connection with an audience member, and thereby being both performers and audience of their work. Bartram O'Neill participated in "O/R" in the streamed Low Lives 4 Networked Performance Festival. From an empty gallery in Nottingham, UK, the pair performed at 2am GMT to an open laptop on the floor, reaching audiences in the USA, Japan, Trinidad & Tobago, Australia, France, Colombia, Norway, and Aruba, between 8–9 pm the calendar day before, depending on location.

These works incorporated not just distance, but also time difference – in the former the performers were in a living room surrounded by their diurnal domestic trappings and in the latter they performed in the middle of the night having walked through deserted streets to occupy a gallery devoid of life. Both works distanced the body of the performers, who were in fact 'present'.

ANGELA BARTRAM works in live art, video and sculpture and published text. Her interests concern threshold and 'in-between' spaces of the human body, gallery or museum and definitions of the human and animal within

companion species relationships. She completed a PhD at Middlesex University in 2010 and is a senior lecturer at the University of Lincoln.

MARY O'NEILL'S practice focuses on contemporary art as a means of discussing significant cultural issues. From an original interest in ephemerality in art and notions of mortality and immortality her research has developed to explore attitudes towards the dead, mourning, loss, bereavement, memory and value. She completed an AHRC funded PhD in 2007 and is a senior lecturer at the University of Lincoln.

BARTRAM O'NEILL is a collaborative partnership whose work centers on art and ethics and the documentation of performance through situated writing and text that moves beyond formal academic conventions. They offer an alternative creative strategy to the binaries of theory and practice, academic and artist, event and text. They have performed at "Gray Zone" (Kingston, NY, 2014), "In Dialogue at Nottingham Contemporary" (2012, 2014), Miami International Performance Festival (2013, 2014), at Grace Exhibition Space as a part "Low Lives 4" streamed event (New York, 2012), amongst many others.

70

Čia ir ten: du kūriniai, dešimt šalių

dr. Angela Bartram ir dr. Mary O'Neill

Jungtinė Karalystė

Linkolno universitetas

abartram@lincoln.ac.uk, moneill@lincoln.ac.uk

Čia ir dabar esantis atlikėjo kūnas yra būtinas gyvai vykstančiam menui. Ši išskirtinė ypatybė leidžia publikai įsitraukti į tiesiogiai atliekamą kūrinį, kurio dalimi tampa ir netikėtumai, susiję su konkrečia vieta ir reakcijomis. Savo performanse-pranešime pristatysime du mudviejų kolektyvo „Bartram O'Neill“ kūrinius, kurie kvestionuoja šį buvimo čia ir dabar mitą, tirdami, ką „gyvumas“ reiškia meno praktikoje, kai naudojamos technologinės priemonės.

2013 m. „Bartram O'Neill“ atliko kūrinį „I, I am, I am here, I am speaking here“ („Aš, aš esu, aš esu čia, aš čia kalbu“) festivalyje „Performa 1“ (Art Basel Miami, JAV). Kūrinys buvo „transliuojamas“ iš Jungtinės Karalystės per du „kūnus“ Majamyje. Kitaip nei teatrinė scenarijaus, repeticijos,

interpretacijos ir pan. tradicija, šis kūrinys reikalavo iš „kūnų“ būti kanalais ir „marionetėmis“ atlikėjams iš JK. Naudodamiesi trumposiomis žinutėmis ir *Skype*, JK esančios „atlikėjos“ ir kūrinio autorės su Majamio publika bendravo per „vertėjus“ Majamyje. O JK autorės klausėsi performanso, bendraudamos telefonu su vienu publikos nariu, taigi, sykiu buvo ir atlikėjos, ir savo pačių kūrinio publika. „Bartram O’Neill“ su kūriniu „O/R“ dalyvavo įtinkinto performanso festivalyje „Low Lives 4“ (2012). Iš tuščios galerijos Notingame (JK) 2.00 val. Grinvičo laiku priešais ant grindų padėtą nešiojamą kompiuterį jos atliko performansą, kuris buvo transliuojamas publikai JAV, Japonijoje, Trinidade ir Tobage, Australijoje, Prancūzijoje, Kolumbijoje, Norvegijoje ir Arubos saloje vakarykštės kalendorinės dienos laiku tarp 20.00 ir 21.00 val., priklausomai nuo vietos.

Šie kūriniai buvo paremti ne tik atstumu, bet ir laiko skirtumu: pirmajame atlikėjos liko įkalintos dieninėje savo namų aplinkoje; antrajame ištuštėjusiomis gatvėmis atžingsniavo iki apmirusios galerijos tam, kad vidury nakties atliktų performansą. Abu kūriniai nutolino atlikėjų, iš tiesų „esančių čia“, kūnus.

ANGELOS BARTRAM praktika apima gyvai atliekamą meną, videomeną, skulptūrą ir tekstą. Ją domina žmogaus kūno, galerijos ir muziejaus slenksčiai bei „tarpinės“ erdvės, taip pat žmogaus ir gyvūno apibrėžimai kalbant apie dviejų rūšių santykius. 2010 m. Midlseksio universitete ji apsigynė daktaro disertaciją; dėsto Linkolno universitete.

MARY O’NEILL domisi šiuolaikiniu menu kaip priemone kalbėtis apie svarbias kultūros problemas. Pradėjusi savo tyrimus nuo laikinumo mene ir mirtingumo bei nemirtingumo sampratų, šiuo metu ji domisi požiūriais į mirusįjį, gedulą, netektį, atmintį ir vertę. 2007 m. ji baigė Menų ir humanitarinių mokslų tarybos (JK) finansuojamą doktorantūros programą; dėsto Linkolno universitete.

BARTRAM O’NEILL yra dviejų menininkų kolektyvas, kurio darbų pagrindinė tema yra menas ir etika bei performanso dokumentacija rašymu ir tekstu, nepaisančiu įprastų formalių akademinų konvencijų. Kolektyvo siūloma alternatyvi kūrybinė strategija balansuoja tarp teorijos ir praktikos, akademinio ir menininko, įvykio ir teksto. Kolektyvas atliko kūrinius tokiuose renginiuose kaip „Gray Zone“ (Kingstonas, JAV, 2014), „In Dialogue“ Notingemo šiuolaikinio meno centre (2012, 2014), Majamio tarptautinis performanso festivalis (2013, 2014), „Low Lives 4“ transliacija galerijoje „Grace Exhibition Space“ (Niujorkas, 2012) ir daugelis kitų.

Camouflage Masculinity

Adomas Danusevičius

Lithuania

Vilnius Academy of Arts

adomas.tapyba@gmail.com

In this paper the concept of “camouflage masculinity” will be presented and discussed. The concept was created as a tool to research masculinity manifestations with the main focus on gay culture, and to create artworks against the resulting background. In his theoretical framework the author refers to such researchers as Michael Warner, Raewyn Connell, Artūras Tereškinas, Judith Habelstram, David M. Halperin and many others.

Empirical data collected from gay dating site *PlanetRomeo* (Eastern Europe region) – visual self-representations – was the primary source of inspiration for the concept of “camouflage masculinity”. In *PlanetRomeo* bodies are often presented fragmented, faces and personal details usually masked. Gay and bisexual men write messages to each other, often in paradoxically negative tone that presumably indicates inner homophobia characteristic of this particular social group. Social homophobia, originating outside the group, forces gay and bisexual men to constrain themselves and to adapt artificial behavioural models accepted by the larger society in order to get less or more equal social share as heterosexual men. Such models of “camouflage masculinity” comprise of body care and posture, manners, social attitude, public statements, etc.

“Camouflage masculinity” concept is not only theoretical, but also artistic, and as such it relies on the theory of “camp”. As gender and queer theorist David M. Halperin puts it, referring to Susan Sontag and Esther Newton, “camp is a strategy for situation”. In order to productively use “camp” notion for reflection of gay subculture, it is important to analyse both its aesthetic and social plane.

ADOMAS DANUSEVIČIUS is an artist and young researcher, preparing his practice based PhD on camouflage masculinity in Vilnius Academy of Arts. As an artist he mainly works with mediums of painting and drawing. His research combines visual studies, philosophy, sociology, queer theory and is based on synthesis of theory and practice. His solo shows include “Carmine” (Copenhagen, 2012) and “Camouflage Masculinity” (Vilnius, Kaunas, Klaipeda, 2014). He has taken part in various group exhibitions, among them “From Dusk till Dawn” (Vilnius, 2013), “Curated by Vienna 2013” (Vienna, 2013), “Lost and Found” (Washington, 2015).

Kamufliazinis vyriškumas

Adomas Danusevičius

Lietuva

Vilniaus dailės akademija

adomas.tapyba@gmail.com

Pranešimas skirtas Adomo Danusevičiaus sukurtai „kamufliazinio vyriškumo“ koncepcijai. Meno projekte „Kamufliazinis vyriškumas“ tyrinėjamos vyriškumo apraiškos, ypatingą dėmesį skiriant gėjų kultūros analizei. Kurdamas tapybos darbus, autorius atliko analizę gėjų pažinčių svetainėje *PlanetRomeo* (Rytų Europa). Šioje svetainėje kūnas vaizduojamas dažniausiai fragmentiškai, veidai ir asmeninės detalės maskuojamos, kūnai tarsi stigmatizuoti, apimti gėdos. Gėjų ir biseksualių vyrų pranešimuose dažni neiginiai, kurie patvirtina vidinę grupės narių homofobiją. Homoseksualūs vyrai, siekdami socialinių dividendų, dažnai priversti vaidinti visuomenei priimtinius vaidmenis. Pavyzdžiui, dažnas jų kaip įmanydamas stengiasi atitikti hegemoninį vyriškumo tipą ir įgyti daugiau galios prieš kitus minėto lauko dalyvius. Savo kūno priežiūra bei pozicija, manieromis ir socialine laikysena gėjai ir biseksualai tikrąją tapatybę neretai tarsi uždenkia visuomenei priimtinomis kamufliazinėmis spalvomis.

Į gėjų kultūrą žvelgiama per „kempo“ teorijos prizmę. Susan Sontag straipsnyje „Notes on ‚Camp‘“ (1964) siūlė šią sampratą nagrinėti iš estetikos pozicijų, o lyčių studijų ir *queer* kultūros tyrėjas Davidas M. Halperinas remiasi Esther Newton požiūriu, teigdamas, kad „kempas yra situacijos strategija“. Todėl taikant „kempo“ sampratą gėjų subkultūros analizei svarbu nagrinėti ir estetinę, ir socialinę plotmę. Tyrime remiamasi tokiais autoriais, kaip Michaelis Warneris, Raewyn Connell, Artūras Tereškinas, Judith Habelstram, Davidas M. Halperinas ir kiti, gėjų pažinčių svetainės analize bei savo paties kūrybiniais darbais.

ADOMAS DANUSEVIČIUS yra menininkas ir tyrėjas. Šiuo metu studijuoja meno doktorantūroje Vilniaus dailės akademijoje, kur atlieka tyrimą apie kamufliazinį vyriškumą. Kuria piešinius ir tapybos darbus. Savo tyrime pasitelkia tokias disciplinas kaip vizualumo studijos, filosofija, sociologija, *queer* studijos ir svarbiausia – teorijos ir praktikos sintezę. Danusevičius yra surengęs personalines parodas „Carmine“ (Kopenhaga, 2012) ir „Kamufliazinis vyriškumas“ (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, 2014), dalyvavęs tokiose kolektyvinėse parodose kaip „Nuo sutemų iki aušros“ (Vilnius, 2013), „Curated by Vienna 2013“ (Viena, 2013), „Lost and Found“ (Vašingtonas, 2015).

The Body as Subjective Experience: Bodily Integrity and Vulnerability in Art Practice

Jūratė Jarulytė

Lithuania

Vilnius Academy of Arts

jurate.jarulyte@vda.lt

Referring to Alain Badiou's notion of subjective body I will present my art projects, highlighting the importance of personal participation: being present in a particular place and taking its specific traits into account, using synesthetic sensibility and body receptors to construct meanings that allow for the experience of the world as a whole. I will discuss two collaborative projects: a several-months assistance work for a traditional healer Mohammed Khasim (2009, Mysore, India); and collaboration with Haitian woman Rosé Marie Paul in her living environment, so called "ghetto" (2011, Port-au-Prince, Haiti). I will show excerpts from videos on these activities, which have demanded for absolute and unconditional engagement and open dialogue with community, and on their transforming effect.

During the active engagement with reality an outward environment impacts on the inner self, which in turn searches for ways to manifest. The body is a certain supple mediator that absorbs the environment in order to operate upon it. The experience and meanings created through participation gain social importance, and to illustrate this I will briefly mention other examples of my collective work: regular meetings with a group of disabled (2004–2008, Bochum, Germany) and a project with a group of teenagers (2013, Kaunas, Lithuania).

My talk on the body as subjective experience aims to highlight vulnerability and fragility of the body (applying the ideas by Judith Butler and Paulo Freire), and to examine the body and life of the other through my own creative work.

JÜRATĖ JARULYTĖ is a lecturer at Vilnius Academy of Arts, Kaunas Faculty since 2010. She studied fashion design and painting and obtained an MA degree in 2002. Her artworks have been exhibited in Europe, Asia, the USA and Haiti. In her art practice she use various media, among her interests are relational practices, equality and environmental issues.

Kūnas kaip subjektyvi patirtis: jo vientisumas ir pažeidžiamumas kūrybinėje praktikoje

Jūratė Jarulytė

Lietuva

Vilniaus dailės akademija

jurate.jarulyte@vda.lt

Remdamasi Alaino Badiou subjektyvaus kūno samprata, aptarsiu savo įgyvendintus kūrybinius projektus, kuriuose išryškėjo asmens dalyvavimo svarba: buvimas konkrečioje vietoje, jos savitumo pajautimas, sinestetinė jautra, kūno receptorių konstruojamos prasmės, kurios padeda pasaulį patirti kaip visumą. Plačiau nagrinėsiu kelis bendradarbiavimo pavyzdžius: kelių mėnesių darbą su natūralios medicinos gydytoju Mohammedu Khasimu (2009, Maisoras, Indija) ir kolaboraciją su haitiete Rosé Marie Paul jos gyvenamoje vietoje, vadinamajame „gete“ (2011, Port o Prensas, Haitis). Bus rodomos filmų ištraukos apie veiklą, pareikalavusią absoliutaus, besąlyginio įsitraukimo ir atviro dialogo su bendruomene, ir jos transformuojantį poveikį.

Aktyviai dalyvaujant ir patiriant tikrovę, išorinė aplinka veikia vidinį pasaulį, o pastarasis ieško, kaip pasireikšti. Kūnas yra tarsi paslankus tarpininkas, jis sugeria aplinką, mėgindamas ją veikti. Dalyvavimo metu atsirandančios patirtys, sukuriamos prasminės situacijos – išliekantis ir svarbus socialinis aspektas, todėl minėsiu ir kitus darbo grupėse pavyzdžius: reguliarius susitikimus su neįgalių žmonių grupe (2004–2008, Bochumas, Vokietija) ir projektą su jaunimo grupe Šančiuose (2013, Kaunas).

Savo pranešime apie kūną kaip subjektyvią patirtį, analizuodama kūrybinius projektus, aptarsiu ir kūno pažeidžiamumo bei trapumo temas (remdamasi Judith Butler tekstais, Paulo Freire's įžvalgomis), žvelgsiu į kito kūną ir kito gyvenimą kūryboje.

JŪRATĖ JARULYTĖ nuo 2010 m. yra Vilniaus dailės akademijos Kauno fakulteto Vizualaus meno katedros lektorė. Studijavo kostiumo dizainą ir tapybą, 2002 m. įgijo menų magistro laipsnį. Savo darbus rodė skirtingose Europos ir Azijos šalyse, JAV ir Haityje. Užsiima įvairiomis kūrybinėmis praktikomis, domisi reliacine meno veikla, lygybės, poveikio aplinkai klausimais.

